Prof. Bîra Diana
Prof. Coman Adriana
Prof. Georgescu Ecaterina
Prof. Ion Stănica
Prof. Melnic Daniela
Prof. Sidorencu Mihaela

Erasmus+

EDUCAȚIE INCLUZIVĂ LA STANDARDE EUROPENE

2018-1-RO01-KA101-047516

GHID METODOLOGIC

BUZĂU, 2019

Program: Erasmus+
Acțiunea cheie 1
Tip de acțiune: Proiect de mobilitate pentru personalul din domeniul educației și formării profesionale
Titlul proiectului: *Educație incluzivă la standarde europene*
Număr referință proiect: 2018-1-RO01-KA101-047516

Acest ghid a fost realizat în cadrul proiectului „Educație incluzivă la standarde europene", derulat prin programul Erasmus+.

AUTORI:

Prof. Bîra Diana, Prof. Coman Adriana, Prof. Melnic Daniela, Prof. Georgescu Ecaterina, Prof. Ion Stănica, Prof. Sidorencu Mihaela

COLABORATORI:

INSPECTOR ȘCOLAR GENERAL I.S.J. BUZĂU, Prof. Florina STOIAN

INSPECTOR ȘCOLAR GENERAL ADJUNCT I.S.J. BUZĂU, Prof. Daniela PALCĂU

INSPECTOR ȘCOLAR GENERAL ADJUNCT I.S.J. BUZĂU, Prof. Nela WAMSIEDEL

INSPECTOR ȘCOLAR PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNT SPECIAL ȘI SPECIAL INTEGRAT I.S.J. BUZĂU, Prof. dr. Veronica TRANDAFIR

INSPECTOR ȘCOLAR PENTRU PROIECTE EDUCAȚIONALE I.S.J. BUZĂU, Prof. Valeriu Tony NICOLAE

INSPECTOR ȘCOLAR PENTRU PROIECTE EDUCAȚIONALE I.S.J. BUZĂU, Prof. Vasile SACUIU

European Commission

INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN BUZĂU

CENTRUL ȘCOLAR DE EDUCAȚIE INCLUZIVĂ BUZĂU

ACEST MATERIAL A FOST REALIZAT CU SPRIJINUL COMISIEI EUROPENE

Erasmus+

EDUCAȚIE INCLUZIVĂ LA STANDARDE EUROPENE

2018-1-RO01-KA101-047516

GHID METODOLOGIC

SUMAR

PREZENTAREA PROIECTULUI ____ 4

CURS 1. METODE CREATIVE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR CU CERINȚE EDUCATIVE SPECIALE ____ 7

CURS 2. NEVOI SPECIALE ȘI EDUCAȚIE INCLUZIVĂ, EXPERIENȚA ITALIANĂ DE DEPĂȘIRE A SEGREGĂRII ____ 12

IDEI CREATIVE ȘI RESURSE PRACTICE PENTRU IMPLEMENTAREA CU SUCCES A METODELOR DE ÎNVĂȚARE CREATIVĂ LA ELEVII CU CES ____ 27

EXEMPLE DE APLICARE ____ 35

PREZENTAREA PROIECTULUI

În anul școlar 2018-2019, Centrul Școlar de Educație Incluzivă Buzău a desfășurat proiectul ERASMUS + (01.06.2018 – 30.09.2019), Acțiunea Cheie 1 Staff Mobility, ***„EDUCAȚIE INCLUZIVĂ LA STANDARDE EUROPENE”*** cu numărul 2018-1-RO01-KA101-047516, proiect cofinanțat de Comisia Europeană prin Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale.

Scopul proiectului a fost acela de a implementa un plan de internaționalizare, ce presupune introducerea mijloacelor TIC în educație, a unor metode activ-participative adaptate elevilor școlii, utilizarea învățării non formale în procesul de predare-învățare-evaluare, în vederea diversificării ofertei educaționale și implementarea de proiecte și parteneriate la nivel european.

Obiectivele proiectului:

OB1. Perfecționarea a 8 participanți prin cursuri de formare de nivel european în vederea introducerii dimensiunii europene în școala noastră, pe toată durata derulării proiectului.

OB2. Implementarea unui program de introducere a noilor competențe formate la curs, în procesul instructiv-educativ al Centrului Școlar de Educație Incluzivă Buzău, în vederea internaționalizării, pe toată perioada de implementare a proiectului.

OB3. Implementarea în curriculum, în procesul de predare-învățare-evaluare, a unor metode activ-participative și adaptate elevilor școlii noastre, ca urmare a participării cadrelor didactice la cursurile de formare europene.

Pentru atingerea scopului și a obiectivelor proiectului au fost propuse diferite activități și realizare de produse ale proiectului.

Cursuri desfășurate:

1. *„Creative methods in special needs education”*
Furnizor de curs: Pricalica, Starcevic Sqare 5, Virovitica, Croația
Locație: Larissa, Grecia
Perioada: 30.09.2018 – 06.10.2018 (7 zile)

2. *„Inclusive education and special needs, the Italian experience of overcoming students' segregation”*
Furnizor de curs: Istituto per la Formazione, l'Occupazione e la Mobilita' (IFOM), Via Marsala 9, 40126, Bologna, Italia
Locație: Bologna, Italia
Perioada: 25/11/2018 – 01/12/2018 (7 zile)

1. Pričalica este o organizație non-guvernamentală înființată în Virovitica, Croația în 2008, cu scopul de a încuraja, reprezenta și cerceta aplicarea activităților dramatice și a teatrului în educație. Prin programele oferite, precum și prin proiectele acesteia, organizația încearcă să integreze, să promoveze și să disemineze idei inovatoare și creative în cultură și educație.

Am ales acest curs care este destinat cadrelor didactice și personalului școlar de la nivelul preșcolar până la învățământul primar, secundar, vocațional, adult și special care sunt interesați de integrare și incluziune și de utilizarea metodelor creative, artistice și bazate pe joc în educația cu nevoi speciale.

În urma participării la acest curs, cadrele didactice selectate au obținut următoarele competențe:

- Identificarea și înțelegerea riscurilor, factorilor și barierelor pentru integrare și incluziune;
- Dezvoltarea unor tehnici de comunicare, colaborare, prezentare, rezolvare de probleme;
- Învățarea abordărilor centrate pe elev în contextul educației cu nevoi speciale;
- Furnizarea și exercitarea de idei creative și resurse practice pentru implementarea cu succes a metodelor creative în educația cu nevoi speciale în diferite locații;
- Dezvoltarea platformei de colaborare online pentru pregătirea, diseminarea și crearea de rețele pentru a dezvolta viitoarele parteneriate;
- Consolidarea colaborării europene între persoanele implicate în educația cu nevoi speciale și practicarea metodelor creative în diferite contexte;

2. International Training & Learning Institute (IFOM) este un centru de instruire care deține o vastă experiență în proiectarea și implementarea proiectelor de mobilitate educațională pentru profesori, personal didactic și studenți, cu sprijinul programelor europene, în special Erasmus +.

IFOM colaborează îndeaproape cu școlile, profesorii și studenții la nivel regional și național. Unii dintre formatorii IFOM lucrează, de asemenea, ca profesori în școlile locale și organizează activități specifice, bazate pe proiecte formale și non-formale pentru elevi, astfel încât aceștia să poată aduce la curs experiențe concrete și practice din sala de clasă bazate pe practica lor.

În urma participării la acest curs, cadrele didactice selectate au obținut următoarele competențe:

- Cunoașterea principiilor cheie, beneficiilor și valorilor educației incluzive;
- Îmbogățirea cunoștințelor despre modelul italian de educație incluzivă de depășire a segregării și despre includere a elevilor cu nevoi special în educația obișnuită;
- Familiarizarea cu instrumentele și platformele TIC care susțin și ușurează procesul de învățare al elevilor cu nevoi speciale;
- Identificarea unor strategii de predare și activități practice pentru elevii cu CES;
  și schimburilor incluzive;
- Obținerea unor ipoteze privind provocările din domeniul educației speciale prin vizite la diferite instituții de învățământ italiene și realizarea unui schimb de bune practici cu reprezentanții acestora.

Impactul cursurilor de formare asupra participanților:

- dezvoltare personală și profesională a participanților;
- participanții vor fi resurse și multiplicatori de informații pentru ceilalți colegi;
- vor realiza lecții atractive, speculând toate mijloacele moderne de care dispune școala, folosind noi abordări pedagogice, metode interactive, platformele e-learning.

Impactul cursurilor asupra școlii noastre:

- valoarea europeana adăugată prin metodele europene utilizate de către participanți în lecțiile proiectate, prin introducerea noilor metode ICT la toate disciplinele; încheierea parteneriatelor educaționale, parteneriatelor strategice Erasmus+, în care sunt aplicate achizițiile de la curs și de asemenea sunt diseminate activități ale școlii;
- o mai bună colaborare a școlii cu părinții și comunitatea locală;
- creșterea calității educației din școala noastră prin aplicarea unor strategii de implementare a competențelor, cunoștințelor și aptitudinilor formate la cursurile din Europa.

Impactul asupra grupului țintă (elevilor):

- creșterea interesului pentru studiu individual, dar și pentru munca în colaborare ca urmare a tehnicilor de comunicare aplicate;
- sporirea creativității prin contribuții proprii adăugate pe platformele e-learning, ca urmare a implicării alături de profesori în crearea de materiale didactice inovatoare și atractive;
- scăderea absenteismului ca o consecință a atractivității actului educațional;
- creșterea motivației pentru învățare, prin lecțiile mai atractive;
- creșterea curiozității și deschiderea către cunoașterea sistemelor europene de învățare prin implicare în proiecte si parteneriate europene;
- creșterea implicării în activitățile de pe grupurile e-Twinning alături de profesorii care derulează proiecte pe platformă.

CURS 1. METODE CREATIVE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR CU CERINȚE EDUCATIVE SPECIALE

- Locație: Larissa, Grecia
- Furnizor: Hrvatska udruga pripovjedača „Pričalica“, Virovitica, Croația
- Perioada: 30.09.2018 – 06.10.2018
- Participanți: Georgescu Ecaterina, Ispirescu Radu, Melnic Daniela, Sidorencu Mihaela

În perioada 30.10.2018 – 06.10.2018 s-a derulat prima parte a mobilității din cadrul Proiectului European ERASMUS +, Acțiunea Cheie 1 Staff Mobility, EDUCAȚIE INCLUZIVĂ LA STANDARDE EUROPENE, la care au participat 4 cadre didactice titulare ale Centrului Școlar de Educație Incluzivă Buzău.

Mobilitatea s-a desfășurat în forma unui curs structurat, *METODE CREATIVE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR CU CERINȚE EDUCATIVE SPECIALE - Importanța artelor în educația specială*, furnizat de către Asociația Hrvatska Udruga Pripovjedača „Pričalica“, Croația.

Obiectivele cursului:

- Înțelegerea contextului teoretic al educației elevilor cu nevoi speciale;
- Identificarea și înțelegerea riscurilor, a factorilor și a barierelor pentru integrare și incluziune;
- Dezvoltarea comunicării, colaborarea, prezentarea, rezolvarea problemelor, negocierea, abilitățile de gândire critică și creativă;
- Învățarea abordărilor centrate pe elev în contextul educației cu nevoi speciale, cum ar fi învățarea pe bază de sarcini și învățarea bazată pe probleme în cadrul unui context fictiv al artei dramatice;
- Asigurarea și exercitarea de idei creative și resurse practice pentru implementarea cu succes a metodelor creative în educația nevoilor speciale în diferite locații;
- Împărtășirea experiențelor de educație cu nevoi speciale din diferite organizații pentru a ne ajuta pe fiecare dintre noi să fim mai eficienți în activitatea noastră;
- Dezvoltarea platformei de colaborare online pentru pregătirea, diseminarea și crearea de rețele pentru a dezvolta viitoarele parteneriate și proiecte;
- Consolidarea colaborării europene între persoanele implicate în educația cu nevoi speciale și practicarea metodelor creative în diferite contexte.

Cursul s-a derulat pe parcursul a 7 zile în care participanții au desfășurat activități ce au inclus prezentări, ateliere de lucru, discuții și programe culturale.

Ziua sosirii

Întâlnirea participanților a debutat cu o prezentare succintă a cursului, a obiectivelor și a activităților stabilite. Formatorul a cerut opinia grupului în ceea ce privește derularea activităților și conținutul acestora manifestând flexibilitate și deschidere în derularea întregului program al săptămânii. S-au făcut câteva propuneri legate de organizarea serii culturale. Discuția a fost urmată de câteva jocuri de „spargere a gheții” („warm-ups”) în vederea destinderii atmosferei și stabilirii

unui context optim de interacțiune între cursanți. Ziua s-a încheiat cu cina de bun venit, prilej cu care participanții au putut relaționa într-un context non-formal.

Ziua 1

Prima zi a început cu un tur al orașului Larissa care le-a oferit participanților, prin intermediul unui ghid profesionist, comunicativ și foarte deschis, posibilitatea de a admira și de a cunoaște o parte din istoria, cultura și civilizația greacă.

După-amiază, cursul a continuat cu o prezentare teoretică a conceptului ”nevoi speciale” abordat dintr-o perspectivă istorică și culturală. Formatorul a pornit de la concepțiile din antichitate și până în prezent, subliniind, în final, necesitatea acceptării, integrării și acordării suportului necesar copiilor/persoanelor cu nevoi speciale. Integrarea este considerată un proces în continuă dinamică în care accentul este pus pe adaptarea contextului la nevoile elevilor cu CES în vederea adaptării elevilor la cerințele mediului.

Pentru a demonstra importanța și necesitatea integrării elevilor cu cerințe educaționale speciale în orice tip de grup, formatorul a concretizat, cu ajutorul participanților, câteva jocuri prin care profesorii pot să dezvolte capacitatea elevilor de a coopera și de a se manifesta: jocuri cu pasarea mingii de la o persoană la alta, cu sarcini diferite, de la învățarea numelui fiecărui jucător până la sarcini de autoprezentare.

Ziua s-a încheiat cu activitățile dedicate serii culturale în care participanții fiecărei țări și-au prezentat (pe scurt) cele mai importante aspecte importante sau lucruri interesante despre țara de origine și instituția pe care o reprezintă și au adus spre degustare mâncăruri tradiționale. Activitățile au cuprins și învățarea unor cuvinte și dansuri tradiționale care au facilitat comunicarea și relaționarea în grup.

Ziua 2

În cea de-a doua zi cursanții au participat la un atelier de lucru în cadrul căruia au fost desfășurate activități bazate pe joc și artă, fiind prezentate, explicate și exersate diverse jocuri și tehnici de lucru cu elevii cu cerințe educaționale speciale:

- „Număratul scaunelor”
- „Sunete și mișcări cu numărat până la 3”
- „Mașina de ritm”
- „Fundalul sonor”
- „Narare și improvizație ghidată”
- „Dactilo-pictură de grup și prezentarea lucrării”
- „Scaunul fierbinte”
- „Improvizație în perechi”
- „Șarpele de sticlă”

Aceste tehnici au rolul de a facilita conștientizarea, de către toții elevii grupului, atât a nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale, cât mai ales, a potențialului pe care fiecare copil cu CES il are în realizarea sarcinilor în cadrul grupului. De asemenea, acestea duc la dezvoltarea abilităților de socializare, de colaborare și negociere oferind un mediu propice pentru elevii cu abilități mixte de a lucra împreună. Jocurile dezvoltă încrederea și prietenia, participarea la artele creative reduc stresul facilitând, în același timp, capacitatea de a învăța.

Ziua 3

Cea de-a treia zi a început cu un joc de încălzire ”Câte utilizări poți găsi acestei umbrele?” prin care s-a urmărit, pe de o parte, integrarea elevilor în grup, iar pe de altă parte, dezvoltarea creativității și a libertății de exprimare și manifestare.

Cursul a continuat cu prezentarea altor metode de lucru cu elevii CES bazate pe artă și joc al căror obiective au vizat îmbunătățirea memoriei și a capacității de concentrare, creșterea încrederii în forțele proprii, dezvoltarea abilităților de cooperare, de exprimare și manifestare:

- „Lovește jetonul!”
- „Ce jeton lipsește?”
- „Linia de pantomimă”
- „Scaunele DA/NU”
- „Salata de fructe”
- „Nodul”.

În partea a doua a zilei au fost prezentate tehnici de artă dramatică și modalități de integrare a acestora în activitățile realizate cu elevii cu cerințe educative speciale. A fost aplicată metoda „Imaginea înghețată”. Cursanții au primit în scris o poveste imaginară pe care li s-a cerut să o reprezinte, în grup, printr-o imagine statică, fiecare cursant interpretând un personaj; apoi fiecărui personaj i s-a cerut să-și exprime gândurile și emoțiile legate de imaginea și situația respectivă.

Prin toate activitățile desfășurate, s-a urmărit identificarea și conștientizarea beneficiilor integrării jocului și artelor în educația specială:

- dezvoltarea capacității de exprimare și manifestare în toate formele;
- dezvoltarea abilităților de socializare, colaborare și negociere;
- îmbunătățirea memoriei și a capacității de concentrare a atenției;
- îmbunătățirea comportamentului;
- dezvoltarea îndemânării și a coordonării motrice;
- oferă un mediu propice pentru elevii cu diverse abilități de a lucra și coopera în realizarea unei sarcini colective;
- dezvoltarea încrederii, a prieteniei, a acceptării diversității.

Participarea la activități bazate pe arte și joc reduce stresul, ceea ce la rândul său sporește capacitatea de a învăța; conținuturile prezentate, predate prin muzică, dans și dramă permit elevilor cu nevoi speciale să rețină mai ușor cunoștințe sau să-și formeze deprinderi. Știința, matematica și alte discipline pot fi mai accesibile elevilor cu CES prin desen, pictură, sculptură, iar abilitățile sociale și adaptative pot fi formate prin dramă. Mai mult, muzica cuplează neuronii oglindă din creierul uman ceea ce facilitează integrarea senzorio-motorie, dezvoltă limbajul, abilitățile sociale, procesarea emoțională și optimizează procesele memoriei.

Ziua 4

Cea de-a patra zi a fost rezervată activităților de grup în cadrul unei excursii culturale la Meteora, orașul monahal care este considerat cel de-al doilea centru religios al Greciei, după **Muntele Athos**. Prin această activitate li s-a oferit participanților oportunitatea de a cunoaște o parte din istoria și cultura civilizației grecești. Excursia s-a încheiat cu vizionarea unui film documentar despre fenomenul geologic ce stă la baza existenței stâncilor din Meteora de pa Valea Thesaliei.

Ziua 5

Cea de-a cincea zi a fost dedicată temei legate de identificarea riscurilor, a factorilor și a barierelor în realizarea integrării și incluziunii elevilor cu CES. Cursul a început cu prezentarea aspectelor legate de tipurile și modalitățile de intervenție în cazul elevilor cu CES. În acest context au fost identificate o serie de factori și bariere ce apar în abordarea educațională a elevilor cu nevoi speciale (au fost amintite aspecte legate de tehnici de lucru, resurse, mediu de lucru, timp, tip de organizare a activității). În vederea eliminării acestor riscuri în realizarea integrării și incluziunii elevilor cu CES, au fost identificate și stabilite o serie de repere care să faciliteze adaptarea curriculum-ului, a mediului, a metodelor și resurselor la nevoile concrete ale persoanelor cu CES.

Partea finală a fost dedicată ilustrării modului în care poate fi utilizată muzica și dansul într-un mod creativ și stimulativ pentru grupurile în care sunt integrați elevii cu CES.

Ziua 6

În această zi, cursul a fost axat pe prezentarea modalităților de accesare a platformelor dedicate proiectelor: *eTwinning* și *School Education Gateway*. Au fost precizate beneficiile acestor medii virtuale în realizarea de parteneriate și de schimburi de bune practici. Astfel, cursanții au fost introduși în domeniul proiectelor adresate elevilor/tinerilor cu CES fiind îndrumați asupra tipurilor de proiecte ce pot fi derulate pe aceste platforme (și cum pot fi identificați potențialii parteneri), asupra pașilor ce trebuie urmați pentru a publica rezultatele aplicării în școala de origine

a metodelor învățate în cadrul cursului. De asemenea, au fost analizate proiectele derulate și cele în curs de derulare ale Asociației Hrvatska Udruga Pripovjedača „Pričalica".

După-amiaza a fost rezervată consultațiilor individuale în vederea clarificării eventualelor nelămuriri asupra conținutului cursului sau asupra altor aspecte.

Ziua 7

În ultima zi s-a realizat evaluarea rezultatelor în urma căreia cursanții au primit certificatul de mobilitate Europass.

De asemenea, participanții la curs au oferit un feed-back asociației formatoare în ceea ce privește modul de structurare a cursului, modul de organizare și desfășurare a tuturor activităților propuse, cât și cu privire la prestația formatorului care s-a remarcat printr-un profesionalism desăvârșit, flexibilitate, deschidere și disponibilitate pe toată perioada derulării mobilității.

Beneficiile participării la acest curs au fost reale și multiple concretizându-se în abordări centrate pe elev în contextul educației cu nevoi speciale: învățarea pe bază de sarcini și învățarea bazată pe probleme în cadrul unui context fictiv al artei dramatice. De asemenea, cursul a oferit participanților idei și resurse practice pentru implementarea cu succes a metodelor creative în educația elevilor cu nevoi speciale. Nu în ultimul rând, experiența culturală, prin contactul cu reprezentanții altor țări, cu valori, principii și practici specifice, constituie un alt aspect de care fiecare participant s-a bucurat și care le-a oferit oportunitatea atât de a explora medii culturale diferite, cât și de a exersa limba engleză în contexte variate, formale și informale.

Participarea la proiectul *METODE CREATIVE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR CU CERINȚE EDUCATIVE SPECIALE* a constituit o experiență relevantă pentru nevoile profesorilor și elevilor instituției noastre, a fost primită cu interes și va fi integrată în mod natural în practica școlară, achizițiile în urma cursului oferind un plus activității instructiv-educative cu elevii cu CES integrați în învățământul de masă și cu cei înscriși în Centrul Școlar de Educație Incluzivă Buzău.

CURS 2. NEVOI SPECIALE ȘI EDUCAȚIE INCLUZIVĂ, EXPERIENȚA ITALIANĂ DE DEPĂȘIRE A SEGREGĂRII

- Locație: Bologna, Italia
- Furnizor: Istituto per la Formazione, l'Occupazione e la Mobilita', Bologna, Italia
- Perioada: 25.11.2018 – 01.12.2018
- Participanți: Bîra Diana, Coman Adriana, Ion Stănica, Melnic Daniela, Mititelu Sanda

În perioada 25.11.2018 – 01.12.2018 s-a desfășurat cursul de formare ***„Nevoi speciale și educație incluzivă, experiența italiană de depășire a segregării",*** curs organizat de IFOM, Istituto per la Formazione, l'Occupazione e laMobilita', Bologna, Italia.

Acest curs a vizat cunoașterea strategiilor, metodologiilor și a instrumentelor pentru a include toți elevii în educație și pentru a învăța cum funcționează educația incluzivă în Italia și cum este într-adevăr posibilă depășirea segregării elevilor cu nevoi speciale.

Scopul general al cursului a fost acela de a încuraja excelența și integrarea în educație, oferind participanților cunoștințe și inspirație pentru ca educația incluzivă să devină realitate în instituția de proveniență.

Obiective

- Cunoașterea principiilor cheie, beneficiilor și valorilor educației incluzive;
- Cunoașterea modelului italian de educație incluzivă de depășire a segregării și modalitatea de includere a elevilor cu cerințe educative speciale în școlile de masă;
- Familiarizarea cu instrumentele și platformele Tic care susțin și ușurează procesul de învățare al elevilor cu cerințe educative speciale;
- Cunoașterea și discutarea strategiilor de predare și activităților practice pentru a stimula participarea și pentru a spori învățarea;
- Descoperirea puterii implicării și a educației de la egal la egal;
- Schimb de exemple de bune practici cu profesorii italieni, precum și cu alte cadre didactice din UE care participă la cursul de formare.

Ziua 1

- Primirea participanților;
- Orientare individuală și informații despre locație și oraș. Au fost prezentate principalele informații cu privire la locația unde urmează să se desfășoare cursul, prezentarea orașului, implicit a traseului și modalităților de deplasare.
- Activități de networking. Au fost prezentate echipele participante la curs, acestea provenind din: România, Polonia, Suedia și Spania. Fiecare participant a prezentat propria școală și în câteva cuvinte a descris modelul de integrare și incluziune școlară și socială a elevilor cu cerințe educative speciale cu care lucrează.

- Cină de bun venit.

Ziua 2

- Introducere la curs;
- Exerciții de teambuilding;
- Competențe de evaluare ex-ante;
- Educație incluzivă în Europa: concepte de bază și statistici actuale;
- Vizită la o școală locală și discuții cu profesorii locali cu privire la provocările și cele mai bune practici pentru includerea elevilor cu nevoi speciale.

Cerințele educative speciale desemnează acele cerințe ori nevoi speciale față de educație care sunt suplimentare dar și complementare obiectivelor generale ale educației pentru copil. Fără abordarea adecvată a acestor cerințe speciale nu se poate vorbi de egalizarea șanselor de acces, participarea și integrarea școlară și socială.

Fiecare copil prezintă particularități individuale și de relație cu mediul, trăsături care necesită o evaluare și o abordare personalizată. Copii cu deficiențe au și ei aceleași trebuințe în creștere și dezvoltare. Acești copii au în același timp și anumite necesități, particulare, specifice, individualizate. Ei sunt diferiți din punct de vedere al temperamentului, motivațiilor, capacității chiar dacă prezintă același tip de deficiență.

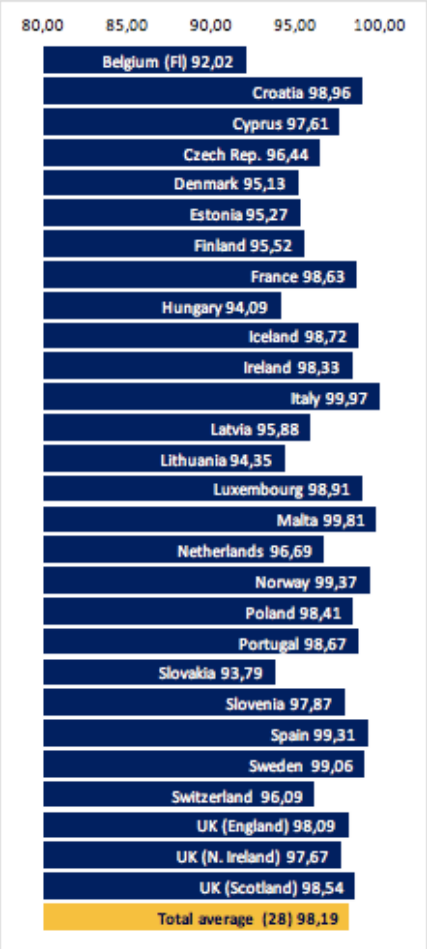

Figure 2. Enrolment rate in inclusive education, based on the enrolled school population (%)

Conceptul de cerințe educative speciale aspiră la depășirea tradițională a separării copiilor pe diferite categorii de deficiențe, printr-o abordare noncategorială a tuturor copiilor.

Educația sau școala incluzivă implică cu necesitate pregătirea de ansamblu a școlii și societății, pentru a primi și satisface participarea persoanelor cu cerințe educative speciale la medii școlare și sociale obișnuite, ca elemente componente naturale ale diversității umane, cu diferențele ei specifice.

Prezentarea unei situații statistice privind educația incluzivă în Europa, care se prezintă ca în tabelul alăturat.

Educația sau școala incluzivă implică ideea de schimbare, a școlii și societății în ansamblu, comprehensivă și integratoare prin însăși natura ei, care să răspundă mai bine prin co-educație nevoilor, potențialului și aspirațiilor tuturor copiilor, inclusiv ale celor care nu fac față cerințelor educaționale.

Integrarea școlară este un proces de includere în școlile de masă a copiilor considerați ca având cerințe educative speciale.

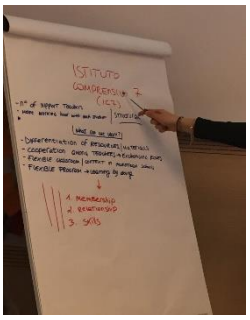
Acest proces reprezintă o particularizare a procesului de integrare socială a acestei categorii de copii, proces care are o importanță fundamentală în facilitatea integrării ulterioare în viața comunitară prin formarea unor conduite și atitudini, a unor aptitudini și capacități favorabile acestui proces. Integrarea copiilor cu CES permite, sub îndrumarea atentă a cadrelor didactice, perceperea și înțelegerea corectă de către

elevii normali a problematicii și potențialului de relaționare și participarea lor la serviciile oferite în cadrul comunității.

Condițiile de care are nevoie copilul cu CES sunt:

- Condiții de stimulare și sprijin a dezvoltării din cele mai timpurii perioade;
- Flexibilitate didactică;
- Adaptarea curriculumului la posibilități individuale;
- Individualizarea educației;
- Programe individualizate de intervenție;
- Integrare școlară și socială.

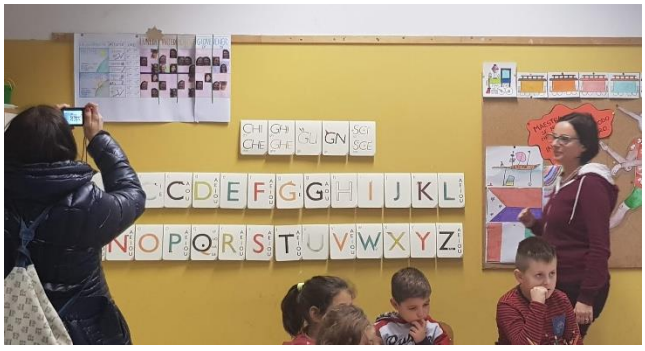
Centrele educative speciale se axează pe particularitățile individuale de dezvoltare, de învățare, de relație cu mediul și necesită o evaluare și o abordare personalizată a necesităților copilului.

După prezentarea teoretică a conceptelor de bază și statisticilor actuale privind procesul de integrare a elevilor cu CES, pentru a facilita înțelegerea acestor concepte a fost organizată o vizită la o instituție de învățământ primar, Instituto Comprensivo 7 (IC7). În cadrul vizitei ne-au fost prezentate metode de adaptare curriculară a materiei ce este predată elevilor, atât a celor cu potențial normal de învățare cât și a celor cu CES.

Ce este de remarcat privind modelul italian de integrare, este colaborarea în ceea ce privește adaptarea curriculară și predarea la clasă, dintre cadrul didactic titular la clasă și profesorul de suport (de sprijin).

Exemple de materiale utilizate în cadrul procesului instructiv-educativ din școala italiană:

Metodele utilizate în cadrul claselor incluzive pot îmbunătăți semnificativ performanța tuturor elevilor. Cel mai important lucru de luat în considerare este că predarea în cadrul diversității implică predarea pentru fiecare individ în parte. Ținând cont de interesele fiecărui elev, de experiențele și țelurile sale se face, de fapt, un pas important în educarea elevilor și integrarea lor în societate, după terminarea studiilor. Din acest punct de vedere, poate una dintre cele mai mari provocări căreia trebuie să-i facă față un profesor este adaptarea stilului de predare astfel încât să corespundă necesităților fiecărui elev în parte.

Cerințele educative speciale sunt interpretate ca unitate în dezvoltarea copilului, stilul unic de învățare, de integrare, în nivelul individual de dezvoltare fizică și psihică cu caracteristici biologice, fizice, psihice și sociale.

Educația integrată a copiilor cu CES urmărește dezvoltarea capacităților fizice și psihice a acestora care să-i apropie cât mai mult de copii normali, a implementării unor programe cu caracter corectiv-recuperator; stimularea potențialului restant, ce permite dezvoltarea compensatorie a unor funcții menite să le suplinească pe cele deficitare; crearea climatului afectiv în vederea formării motivației pentru activitate, în general și pentru învățare, în special, asigurarea unui progres continuu în achiziția comunicării; formarea unor abilități de socializare și relaționare cu cei din jur; formarea de deprinderi cu caracter profesional și de exercitare a unor activități cotidiene; dezvoltarea comportamentelor adaptative și a însușirilor pozitive ale personalității, care să faciliteze normalizarea deplină. Fiecare copil cu CES trebuie să beneficieze de un program adecvat și adaptat de recuperare, care să dezvolte maximal potențialul fizic și psihic pe care îl are. Integrarea urmărește valorificarea la maximum a disponibilităților subiectului deficient și antrenarea în mod compensatoriu a palierelor psiho-fizice care nu sunt afectate în așa fel încât să preia activitatea funcțiilor deficitare și să permită însușirea de abilități care să înlesnească integrarea eficientă în comunitatea normală. Prin integrare, se realizează și o pregătire psihologică a copilului, care să contribuie la crearea unor stări efectiv emoționale corespunzătoare, în care confortul psihic este menținut de satisfacțiile în raport cu activitățile desfășurate. Raportul relației socializare, integrare, incluziune, are în vedere implicațiile practice și teoretice ce privesc evoluția sistemului de organizare a educației speciale și a pregătirii copiilor pentru integrarea și incluziunea în activitățile profesionale și în colectivitățile sociale.

Ziua 3

- Modelul italian de educație incluzivă: cum funcționează și care sunt rezultatele acestuia;
- Cadre didactice pentru un mediu școlar incluziv: co-predarea și cooperarea părinților.
- Vizitarea unei școli locale cu experiență în educația incluzivă și discuții cu profesorii locali despre strategii, abordări și rezultate;
- Activități culturale.

În ceea ce privește modelul italian de integrare a elevilor cu CES, de remarcat este faptul că începând din 1977 în această țară nu mai există învățământ special. Astfel, în prezent 99,6% dintre copiii cu cerințe educative speciale sunt integrați în învățământul de masă și numai un

procent de 0,4% dintre copii cu dizabilități se regăsesc în centre de reabilitare finanțate de servicii locale de sănătate.

Sistemul de educație italian se adresează următoarelor categorii de persoane:

- copii cu dizabilități;
- copii cu dificultăți de învățare "Specific Learning Disorders";
- copii cu alte probleme de învățare datorate obstacolelor lingvistice, culturale și sociale.

Procesul instructiv-educativ italian se bazează pe cultivarea relațiilor, dezvoltarea abilităților individuale și lucrul în echipă – co-predarea.

Clasele în care sunt integrați copii cu dizabilități au de regulă 20 de elevi, unde profesorul de la clasă și profesorul de suport sunt parte a unei echipe și participă la toate activitățile planificând materia și predând împreună elevilor. Într-o clasă fiind integrați unul maximum doi elevi cu CES, dintre care un elev cu dizabilități datorate unei deficiențe și unul cu tulburări de învățare din categoria disgrafie, dislalie, discalculie sau cu alte probleme de învățare datorate obstacolelor lingvistice, culturale și sociale.

În cadrul procesului de incluziune elevul cu CES beneficiază de un plan educațional individual (PEI) în care sunt stabilite obiectivele educaționale, strategiile și metodele ce vor fi adoptate la clasă.

În ceea ce privește profesorul de suport, acesta este mai întâi profesor pentru o anumită disciplină apoi în urma parcurgerii unor cursuri de pregătire psihopedagogică cu privire la abordarea copiilor cu CES, este încadrat ca profesor itinerant/de sprijin. În concluzie acesta este pregătit din toate punctele de vedre pentru a satisface nevoile educaționale și de integrare socială sau profesională ale elevului integrat.

Fiecare cadru didactic pus în ipostaza de a avea în clasa sa un copil cu CES acționează în urma unei reflecții îndelungate. Un lucru important pentru cadrele care lucrează cu acești copii îl reprezintă colaborarea cu părinții și consilierea acestora, implicarea lor directă în lucrul efectiv cu copii, nu în calitate de observator ci și de participanți activi. Părinții copiilor cu CES trebuie să înțeleagă că au multe idei de a relaționa cu copii lor în mod pozitiv și că pot să-i aprecieze mai mult. Ei sunt modele pentru copii lor și prin ei învață să trăiască în armonie cu lumea. Sarcina părinților și a cadrelor didactice este să-i ajute pe copii să învețe despre sentimentele lor și să le arate relația dintre sentimentele și comportamentul lor.

Relația dintre părinți, cadre didactice și copii cu CES trebuie privită pozitiv, iar pentru acest lucru este nevoie de respectarea următoarelor reguli:

- Părinții și copii trebuie să fie realiști în așteptări. Copilul trebuie implicat în luarea deciziilor și trebuie alese situațiile la care poate să participe. Trebuie oferite copilului o alegere de 2 opțiuni, pe care cei mai mari le acceptă. Problemele trebuie discutate până când se ajunge la o concluzie acceptabilă, chiar dacă nu se ia o hotărâre;
- Trebuie să existe un parteneriat cât mai strâns între părinții copiilor cu CES și cadrele didactice bine pregătite și informate în legătură cu felul în care pot interveni pentru consilierea acestora.

Trebuie redusă izolarea părinților punându-i în legătură cu alți părinți aflați în situații similare, promovând o abordare pozitivă a creșterii și disciplinării copiilor;

Vizitarea unei școli locale, Istituto Aldini-Valeriani, nivel de învățământ liceal – vocațional, cu experiență în educația incluzivă și discuții cu profesorii locali despre strategii, abordări și rezultate.

Principiile care stau la baza educației oricărui copil, în cadrul sistemului de învățământ italian:

1. Garantarea dreptului la educație al oricărui copil:
   - Copii au dreptul să învețe împreună, indiferent de dificultăți și de diferențe;
   - Fiecare este unic și are un anume potențial de învățare și dezvoltare;
   - Școala și comunitatea asigură șanse egale de acces la educație pentru toți copiii.
2. Asigurarea de servicii specializate centrate pe nevoile copiilor cu CES:
   - Corelarea tipurilor de educație și a formelor de școlarizare în funcție de scopul educației, obiectivele generale și specifice precum și de finalitățile educației;
   - Asigurarea conexiunilor educaționale activității complexe.

Finalitățile educației integrate sunt acelea de a crea condiții unei bune integrări sociale și profesionale a persoanei cu nevoi speciale.

Un obiectiv important al școlii incluzive îl reprezintă sprijinul acordat pentru menținerea în familie a copiilor cu CES. De aceea, se pune problema respectării principiului normalizării ce se referă la condițiile de mediu și viață, la eliminarea separării copiilor cu CES și la acceptarea lor alături de ceilalți copii.

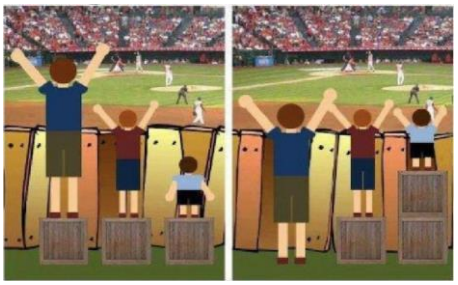
Principiul de integrare italian acționează nu doar asupra modului în care persoana cu deficiențe se adaptează la cerințele vieții sociale, dar în același timp, și asupra felului în care comunitatea înțelege să se conformeze nevoilor și posibilităților persoanei în dificultate. Normalizarea implică includerea într-un mediu școlar și de viață cotidiană nediscriminatoriu și asigurarea unei multitudini de servicii care să reducă pe cât posibil starea de handicap, chiar dacă deficiențele sau afecțiunile propriu-zise nu pot fi în totalitate depășite.

Ziua 4

- Puterea educații de la egal la egal: depășirea segregării prin încurajarea incluziunii și cooperării;
- Exersarea, proiectarea și desfășurarea unor activități practice;
- Vizită culturală.

În cadrul cursului din această zi ne-au fost prezentate principalele modalități prin care se realizează depășirea segregării prin încurajarea incluziunii și cooperării. Astfel, ideea pe care educația incluzivă o are la bază face referire permanent la principiul dreptului egal la educație pentru toți copiii, indiferent de mediul social sau cultural din care provin, religie, etnie, limbă vorbită sau condițiile economice în care trăiesc.

INTEGRARE

INCLUZIUNE

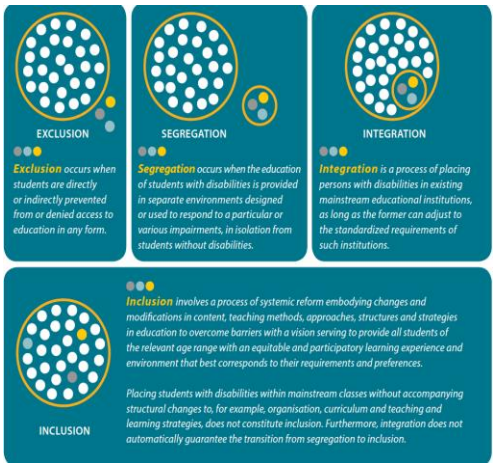
În acest sens, se face promovarea sprijinului pentru integrarea persoanelor cu dizabilități în totalitatea sferelor vieții din comunitățile în care aceștia trăiesc și unde este necesar să li se asigure un viitor lipsit de griji. Pentru realizarea acestui obiectiv, întreaga strategie de acțiune, destinată acestor categorii de persoane, a fost restructurată fundamental.

Normalizarea se bazează pe concepția că, fiecare individ are dreptul să fie integrat în cadrul sistemului comunității în care trăiește și are nevoie să fie ajutat, pe cât mai mult posibil, ca să parcurgă același ciclu de dezvoltare pe care îl au cei de aceeași vârstă cu el, care fac parte din aceeași societate. Astfel, este promovată ideea că incluziunea poate și este mai mult decât un discurs demagogic, declarativ. Ea poate fi pusă în practică prin tehnici concrete de predare/învățare și adaptare curriculară individualizată, prin formarea și dezvoltarea conștiinței tuturor copiilor pentru acceptarea diversității de orice tip. Prin strategii didactice bazate pe cooperare, cadrele didactice implicate în procesul instructiv-educativ al elevilor integrați pot favoriza unele procese de interacțiune socială, diferențele dintre copii fiind percepute ca modalități de îmbogățire a practicii pedagogice, iar strategiile învățării - ca modalități de abordare a diversității.

O etapă importantă a traseului parcurs spre incluziune a fost cea de evoluție de la *integrare* la *incluziune,* deși mulți mai folosesc încă termenii de „integrare“ și „incluziune“ unul în locul celuilalt. „Integrare“ și „incluziune“ au de fapt semnificații diferite.

Diferențierea dintre integrare și incluziune. Se face de multe ori confuzia între termenii de „integrare“ și „incluziune“, ceea ce face necesară diferențierea lor.

INTEGRAREA este asimilarea unui copil/elev în educația generală, unde acesta se adaptează (sau nu) politicilor, practicilor și curriculum-urilor existente în instituția de învățământ respectivă, în timp ce instituția în sine rămâne în mare parte neschimbată, dar cu adăugarea anumitor elemente care să răspundă copiilor cu nevoi diferite. Când se vorbește de *integrare,* se evoca un individ care este în afara grupului și pentru care se va face un “efort” pentru a-l primi în grup.

Spre deosebire de aceasta, **INCLUZIUNEA** pune accentul pe necesitatea ca sistemul educațional și instituțiile educaționale să se schimbe și să se adapteze pentru a răspunde nevoilor elevilor. **EDUCAȚIA INCLUZIVĂ** presupune un proces permanent de îmbunătățire a instituției școlare, având ca scop exploatarea resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor copiilor din cadrul unei comunități. Ideea de **incluziune** pleacă de la principiul că orice individ, oricât ar fi de diferit, aparține de fapt și de drept grupului social. Există un loc de drept pentru el, și există o recunoaștere a acestui drept.

Pentru a înțelege încurajarea incluziunii și cooperării, participanților la curs au fost propuse în cadrul unor activități practice, proiectarea unor planuri de intervenție personalizate în funcție de cazurile prezentate (3 cazuri distincte: copil cu hiperactivitate, copil diagnosticat cu TSA și un subiect cu tulburări de limbaj). Astfel după formarea echipelor de lucru, echipe ale căror membri au fost aleși aleatoriu dintre participanți, am avut de realizat obiectivele de intervenție și de a stabili cele mai optime resurse și modalități de realizare, pentru a integra subiecții în colectivul clasei și participarea efectivă a acestora la procesul educațional.

În funcție de experiența fiecărui membru al echipei aceștia au analizat cazurile prezentate și au propus modalitățile de intervenție.

Ziua 5

- Transformarea educației incluzive într-o realitate: strategii, politici și activități;
- Caz real: o experiență didactică italiană, lecții de predare-învățare și strategii practice adoptate;
- Schimb de experiență și bune practici în lucrul cu elevii cu CES;

Educația incluzivă pornește de la convingerea că dreptul la educație este unul din drepturile fundamentale ale omului și temelia unei societăți drepte. Pentru a realiza acest drept se promovează accesul tuturor copiilor la educația de bază. Educația incluzivă continuă agenda de lucru a Educației pentru Toți prin găsirea de modalități prin care școlile să fie deschise tuturor copiilor din comunitate, în care aceștia să se simtă bineveniți, indiferent de particularități, dezavantaje sau dificultăți. Astfel de instituții valorizează diferențele dintre copii, pe care nu le percep ca fiind probleme. Educația incluzivă are în vedere pe toți cei care învață, cu accent asupra celor care, în mod tradițional, au fost excluși de la oportunitățile de educație, respectiv, cei cu cerințe speciale și dizabilități, copiii aparținând minorităților etnice și lingvistice și alții.

Incluziunea implică ca toți copiii să participe în viața și activitățile școlii, indiferent de nevoile pe care le au.

Incluziunea este văzută ca un proces continuu de depășire a barierelor de învățare și participare pentru toți copiii și tinerii pentru a putea veni în întâmpinarea nevoilor de învățare a acestora. Din această perspectivă, educația incluzivă încurajează dezvoltarea unor instituții de învățământ obișnuite care să fie capabile să răspundă necesităților/nevoilor tuturor elevilor din comunitate prin reconsiderarea organizării, abordărilor didactice, atitudinii față de elevi și felul în care utilizează resursele.

Avantaje ale incluziunii copiilor cu cerințe educative speciale în școală

Un mediu favorizant dezvoltării oferă tuturor copiilor posibilități de a explora și de a-și dezvolta capacitățile și înzestrările unice. Școala incluzivă este benefică pentru toți actorii responsabili de educație, dar în special pentru copii.

Copiii cu dizabilități incluși în școală:

• dezvoltarea cognitivă, motorie, de limbaj, socială și emoțională este consolidată prin intermediul interacțiunilor semnificative cu cei de aceeași vârstă (se află între semeni și formează relații importante pentru el);
• copiii învață „socializarea” prin comunicare și interacțiunea cu ceilalți colegi de clasă, își dezvoltă deprinderi mai bune de comunicare;
• se cunosc, iar bunele relații, starea de bine dintre ei reprezintă o condiție facilitatoare pentru învățare și dezvoltare;
• leagă prietenii prin aceste contacte, învață prin intermediul modelelor servite de ei;
• află despre interesele și preferințele pentru anumite activități (de ex., unii copii desenează, pictează, alții încep să cânte la un instrument, alții sunt „povestitori”, altora le place să creeze colaje, să inventeze poezii, iar alții sunt „campioni” la practicarea unui sport sau le place să observe natura, etc.).
• le dă mai multă încredere în sine, exprimă mai multă mândrie pentru achizițiile lor, se afirmă mai mult;
• sunt mai inteligenți emoțional;
• reacționează pozitiv la schimbări;
• construiesc o interdependență și-și dezvoltă capacitatea de a depăși obstacolele;
• îi ajută să acumuleze noi cunoștințe și abilități; demonstrează o capacitate mai bună de rezolvare a problemelor, învață sa-și accepte propriile forțe și nevoi;
• învață respectul de sine, făcând parte dintr-un mediu pozitiv normal;
• au atitudine pozitivă față de viață;

• obțin performanțe mai bune, etc.

Copiii majoritari:

• îi sensibilizează față de nevoile celorlalți;
• învață să accepte diferențele mult mai bine față de persoane cu dizabilități;
• extind diversitatea prieteniilor;
• învață să coopereze;
• își consolidează creativitatea, explorarea resurselor proprii, empatia;
• își dezvoltă răbdarea și sentimentele de compasiune;
• îi acceptă pe ceilalți ca persoane, nu ca simple etichete acordate acestora;
• sunt mai inteligenți emoțional;
• reacționează pozitiv la schimbări;
• rezolvă mai ușor conflicte;
• învață să-i ajute pe ceilalți;
• nu au prejudecăți și stereotipuri, etc.

Cadre didactice și alți specialiști:

• aplică și dezvoltă înțelegere a diferențelor individuale;
• învață strategii de promovare a dezvoltării și susținerii stilurilor de învățare variate ale tuturor copiilor;
• descoperă noi tehnici de învățare pentru a veni în ajutorul copiilor care întâmpină dificultăți;
• își extind cunoștințele despre dizabilitățile copiilor;
• creează și îmbogățesc mediul educațional pentru a încuraja înțelegerea și flexibilitatea atitudinii referitoare la incluziunea copiilor cu cerințe speciale;
• dezvoltă sentimente de compasiune, bunătate și respect față de toți copiii;
• specialiștii (asistenți sociali, pedagogi sociali, psihologi, logopezi, kinetoterapeuți etc.) dezvoltă o perspectivă holistică centrată pe copil, dezvoltă o rețea de servicii profesionale și de resurse comunitare, etc.

Familia:

• primește informații privind dezvoltarea copilului;
• descoperă modalități de integrare a altor copii, împărtășesc experiența proprie;
• descoperă că și altcineva le poate asigura copiilor lor un mediu securizant și stimulativ;
• învață să accepte puterile și nevoile propriului copil;
• devin mult mai implicați în educația copiilor lor;
• stabilesc prietenii și relații de ajutor cu ceilalți părinți;
• acceptă că se aseamănă foarte mult cu ceilalți părinți;
• conștientizează că sunt parte a comunității educaționale, etc.

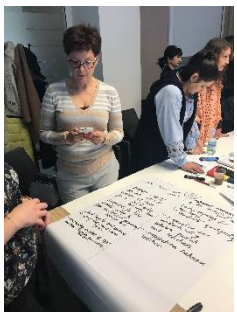
Comunitatea*:*

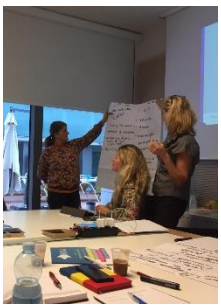
• membrii comunității dezvoltă o nouă înțelegere și apreciere a diversității, sunt mai conștienți de faptul că toți oamenii au nevoi unice;
• copiii devin membrii participanți ai comunității și contribuie la buna dezvoltare a acesteia;
• ajută la dezvoltarea solidarității și toleranței comunității;
• previne și reduce problemele sociale ale societății.

În cadrul cursului din această zi după ce ne-au fost prezentate principalele avantaje ale integrării copiilor cu CES în cadrul școlilor de masă, ne-au fost oferite exemple de documente folosite în procesul educativ al acestor copii. Planul educațional individualizat (PEI) ce se

realizează după o evaluare multidisciplinară și psihologică a copilului, plan ce se aplică și suferă adaptări an de an pe parcursul școlarizării acestuia.

Pentru a putea face o comparație între ceea ce ne-a fost prezentat cu privire la experiența italiană în educație incluzivă, strategiile, politicile și activitățile realizate, participanții la curs au avut de realizat un exercițiu de imaginație prin care să spună despre propriul sistem de educație ce pot schimba și ce nu.

Ziua 6

- Beneficiul suplimentar al utilizării instrumentelor și platformei TIC pentru a sprijini procesul de învățare;
- Vizitarea unei școli locale care utilizează instrumente TIC pentru a lucra cu elevii cu dizabilități și discuții cu profesorii locali.

Tehnologiile asistive (de suport, de sprijin și de asistență) sunt definite drept orice produs sau tehnologie bazată pe servicii care permit persoanelor cu CES să valorifice întregul lor potențial în viața de zi cu zi, în educație, muncă sau în timpul liber.

Tehnologia informației și comunicațiilor (TIC) are rolul de a susține eforturile cadrelor didactice, imprimând calitate, atractivitate și culoare valorică procesului educațional propriu-zis. Din perspectiva TIC, unele activități didactice pot fi proiectate și organizate în diverse forme (jocuri didactice pentru dezvoltarea competențelor de citit-scris și calcul, jocuri distractive pentru dezvoltarea unor procese psihice și dezvoltarea unor abilități concrete etc.), folosind o varietate de instrumente ale TIC.

Implementarea și aplicarea TIC în procesul de predare-învățare-evaluare permite optimizarea mediului de învățare și asigură pentru toți elevii un format accesibil al resurselor și mijloacelor educaționale. TIC se introduce în procesul de predare-învățare, în contextul educației incluzive, cu scopul de a îmbunătăți calitatea predării și învățării. În acest fel, devine posibilă satisfacerea necesităților specifice de învățare ale diferitelor grupuri de elevi, inclusiv ale celor cu CES.

După prezentarea privind implementarea și utilizarea TIC în educația elevilor cu CES, am mers în vizită la Cooperativa Oltremodo, acesta fiind un centru educațional unde pentru instruirea elevilor se folosește această tehnologie datorită multiplelor ei avantaje.

Utilizarea TIC poate fi realizată din diferite perspective:

• TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) compensatorii;

• TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) didactice;
• TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) de comunicare.

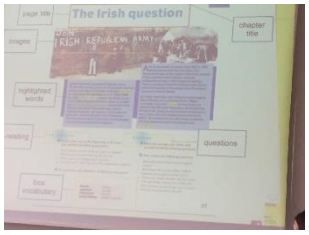

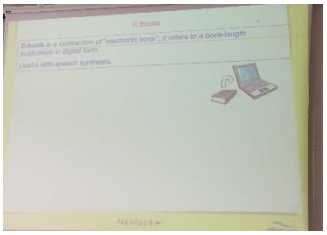

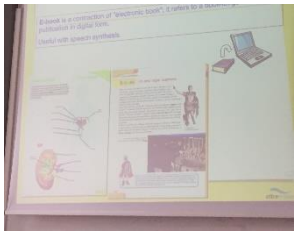

Aplicarea TIC pentru soluționarea problemelor (sarcinilor) compensatorii vizează utilizarea noilor tehnologii ca o asistență tehnică, care permite elevilor cu CES să participe activ în procesul de interacțiune și comunicare. Spre exemplu, în cazul unui copil cu probleme locomotorii, mijloacele TIC îl pot ajutata să scrie, iar în cazul unui copil cu probleme de văz, TIC îl poate ajuta să citească (mărirea dimensiunii literelor/cifrelor). TIC dezvoltă la elevi capacitatea de a interacționa cu mediul înconjurător accesibil, de a face alegerile reieșind din experiențele proprii, de a sprijini și a rezolva problemele sociale și de învățare, de a avea acces la informații, de a comunica cu alte persoane. De asemenea, TIC pot recupera (compensa) sau substitui lipsa funcțiilor naturale ale organismului. Aplicarea TIC pentru soluționarea problemelor didactice ca un instrument al învățării a determinat o nouă dimensiune a educației (competența digitală) și o altă abordare a procesului educațional. Aplicarea TIC aduce o varietate de noi strategii de predare-învățare-evaluare, deoarece creează numeroase oportunități de individualizare a procesului educațional. TIC permit valorificarea curriculumului general într-o formă în care să satisfacă necesitățile unice și diferențele, dar și să dezvolte abilitățile individuale prin abordarea unui ritm propriu de dezvoltare, devenind o resursă valoroasă pentru învățare și incluziune. TIC pentru soluționarea problemelor de comunicare pot avea rolul de mediator în procesul de comunicare. Computerul este un dispozitiv unic în facilitarea procesului de comunicare, iar, în unele cazuri, este unicul mijloc de comunicare cu lumea din jur. Tehnologiile moderne de comunicare permit persoanelor care întâmpină bariere în comunicare să-și realizeze capacitățile prin diferite forme convenabile lor, iar pentru persoanele la care aceste bariere sunt și mai complicate din cauza problemelor locomotorii tehnologiile sunt unicul mijloc de comunicare și de exprimare a opiniilor și necesităților lor. În cazul imposibilității deplasării elevilor în clasele de studii, TIC poate servi drept instrument pentru organizarea învățământului la distanță. Utilizarea TIC în sprijinul elevilor cu CES facilitează comunicarea și participarea atât în cadrul orelor de curs, cât și în afara lor.

Rezumând cele expuse mai sus, se poate concluziona că, utilizarea TIC în procesul educațional al elevilor cu CES are mai multe avantaje:
• sprijină și facilitează procesul de predare-învățare-evaluare;
• constituie o strategie eficientă în adaptarea curriculară;
• dezvoltă/susțin autonomia elevilor în planificare, organizare, luarea de decizii;
• permit copiilor cu probleme în comunicare să depășească barierele și să comunice cu mediul înconjurător;
• încurajează construcția activă a cunoștințelor;
• asigură contexte semnificative pentru învățare;
• stimulează creativitatea și competitivitatea, dar și lucrul în echipă;
• sporesc eficiența învățării și încrederea în forțele proprii;
• cresc motivarea elevilor pentru învățare, comunicare și participare;

• asigură eficiența receptării informației;
• facilitează procesul de elaborare și adaptare a sarcinilor în conformitate cu necesitățile și posibilitățile individuale;
• asigură calitatea actului educațional, care devine mai dinamic, intuitiv și participativ;
• substituie materiale și instrumente didactice scumpe sau greu de procurat;
• contribuie la perfecționarea abilităților profesionale ale cadrelor didactice;
• sporesc șansele pentru socializarea și integrarea copiilor.

Primul pas în utilizarea TIC, inclusiv a unei table interactive, este să ne gândim la acestea ca sprijin pentru necesitățile unuia sau mai multor elevi, dar să-l organizăm și utilizăm ca pe un mediu de învățare în care să se diferențieze și să se inoveze predarea, individualizând-o și racordând-o la necesitățile educaționale ale grupului.

Cea mai eficientă metodă de implicare a TIC în procesul de predare-învățare-evaluare sunt softurile educaționale, care reprezintă orice produs *software*, în format diferit, care vizează o lecție, o temă, un subiect, un experiment etc.

În funcție de tipul de soft-ului utilizat ne-au fost date exemple de aplicații:

Tipul soft-ului	**Caracteristici**
De prezentare de noi Cunoștințe	Programe care presupun dialogul între elev și programul respectiv (asemănător dialogului cadru didactic-elev). Interacțiunea poate fi controlată de computer (dialog tutorial) sau de elev (dialog de investigare).
Interactive de învățare	Programe cu un înalt grad de individualizare a procesului educațional, în funcție de potențialul intelectual al copilului, ce se bazează pe strategii care permit feedback-ul și controlul permanent.
De exersare	Programe – supliment al lecției din clasă, care oferă oportunități pentru exersarea individuală, necesară însușirii de noi date, proceduri, tehnici sau formării unor deprinderi specifice. Ajută cadrul didactic să realizeze activitatea de exersare, permițând fiecărui elev să lucreze în ritm propriu și să aibă mereu aprecierea corectitudinii răspunsului dat.
De simulare	Programe care conțin reprezentarea controlată a unor fenomene sau sisteme reale prin intermediul unui model de comportament similar.
De investigare	Programe care facilitează explorarea de către copii a unui mediu din care aceștia pot sustrage informații necesare rezolvării sarcinilor de învățare.

Tematice	Programe pe subiecte/teme din diferite arii curriculare/domenii, care conduc la extinderea cunoștințelor în diverse domenii.
Educative	Programe interactive, sub formă de jocuri didactice, prin care copiii sunt implicați în diverse situații, urmărindu-se atingerea unui scop. Prin aplicarea inteligentă a unui set de cerințe/reguli, îl implică pe copil într-un proces de rezolvare de probleme.
De testare-evaluare	Programe de verificare a cunoștințelor, reprezentând gama cea mai variată, întrucât specificitatea lor depinde de mai mulți factori: momentul testării, scopul testării, tipologia interacțiunii (feedback imediat sau nu), etc.

În concluzie, beneficiile utilizării softurilor se argumentează prin:

• Implicarea directă a copiilor în procesul de construcție și deconstrucție a materialelor/ instrumentarului didactic utilizat;

• Implicarea copiilor în elaborarea strategiilor de instruire adaptate;

• Dezvoltarea abilităților de auto-învățare, prin oferirea șansei de a vizualiza și analiza dezvoltarea fazelor de lucru, etc.

În proiectarea și organizarea procesului educațional în general și, pentru copiii cu CES, în particular, este valoroasă strategia învățării centrate pe elev – activitatea de construire individuală a cunoașterii; subiectul se informează, selectează, apreciază, analizează, compară, clasifică, transferă, descoperă, rezolvă, concluzionează, etc. Cu alte cuvinte, elevul construiește traiectoria/traseul propriu de învățare în raport cu potențialul individual și cadrul interacțional. În acest sens, se poare realiza:

- Corelarea modului de predare al cadrului didactic cu modul de învățare al elevului; conținutul care trebuie învățat, volumul și natura lui – noțiuni, concepte, procedee, competențe, etc. – determină în mod specific felul în care trebuie să prezentăm informațiile, structurarea, succesiunea lor logică, precum și explicațiile și suportul cognitiv și metacognitiv care se impun.

- Necesitatea asigurării că elevii dețin cunoștințele și achizițiile necesare înțelegerii noului material; prezentarea informațiilor într-o manieră structurată și organizată, care să creeze premisele învățării, să o faciliteze și să o promoveze; este foarte dificil pentru elevi să abordeze un material amorf, să încerce să-l prelucreze și să-l structureze în vreun fel.

- Elaborarea unei variante proprii de structurare a temei, care să le ofere elevilor o viziune sistemică și să le faciliteze identificarea modului în care diferite părți ale materialului se corelează, (inter)relaționează și ierarhizează. După ce a fost clarificat propriul mod de a privi, a gândi și operaționaliza tema, aceasta poate fi prezentată elevilor într-o formă structurată (în scopul de a induce învățare), urmând ca ei să o accepte în forma prezentată și apoi să-și construiască propriile structuri de cunoștințe.

- În procesul de construire a schemelor/structurilor de cunoștințe și de personalizare a cunoștințelor, este important ca elevul să reflecteze la noul material, la strategiile cognitive, dar și la strategiile metacognitive pe care le utilizează în asimilarea lui. În asistența copiilor cu CES, o preocupare permanentă ar trebui să fie stimularea acestora pentru a reflecta asupra propriului proces de

cunoaștere, astfel încât ei să devină conștienți de punctele lor tari, dar și de punctele lor slabe, pe care le pot compensa prin modurile personale de valorificare a informației, prin managementul personal al informațiilor și al cunoștințelor, gestionându-și astfel eficient propria cunoaștere.

- Prin misiunea sa, cadrul didactic este un facilitator al învățării și are responsabilitatea de a încuraja elevii să reflecteze la materialul prezentat, să-l integreze in propriul sistem cognitiv, în viziune sistemică, să-l relaționeze cu ceea ce ei cunosc deja, să încerce să dea sens noii cunoașteri în propria lor viziune, să identifice posibilități de aplicare și valorificare a ei în viitor, etc. Procedând astfel, elevul nu doar descoperă noul și creează sensul cunoașterii, ci și își consolidează propriile abilități cognitive și metacognitive.

- Elevii vor putea realiza demersuri constructiviste în măsura în care profesorul se asigură că procesul de predare, învățare și evaluare nu se rezumă la furnizarea de informații (ce să învețe), ci sprijină/îndrumă/ajută/ elevii să învețe (cum să învețe) și să gândească, exersându-și deprinderi de gândire logică, analitică, critică, în activități de analiză, sinteză, evaluare și rezolvare de probleme.

Ziua 7

- Spațiu pentru discuții privind viitoarele activități de cooperare și planificare;
- Evaluarea finală a cursului;
- Validarea rezultatelor învățării și ceremonia de certificare.

IDEI CREATIVE ȘI RESURSE PRACTICE PENTRU IMPLEMENTAREA CU SUCCES A METODELOR DE ÎNVĂȚARE CREATIVĂ LA ELEVII CU CES

JOCURI DE ENERGIZARE ȘI DE SPARGERE A GHEȚII

În cadrul cursului *METODE CREATIVE ÎN EDUCAȚIA COPIILOR CU CERINȚE EDUCATIVE SPECIALE* s-au desfășurat activități sociale, de artă și joc, bazate pe educația formală și non-formală, de tip interactiv. Metodele folosite au pus accentul pe activitatea elevului, profesorul având doar rolul de îndrumător. Scopul este de implicare a elevului, dezvoltare a creativității dar și învățarea prin descoperire.

„În om există instinctul de activitate care la copil se manifestă sub forma jocului. Jocul poate împlini un mare rol dacă este bine practicat; el deschide copilului perspectiva universului spre care-l educăm şi spre care el se dezvoltă”, susține Fr. Frőbel. Specific activității didactice, jocul didactic îmbogățește cunoștințele elevilor, declanșează capacitățile mentale și asigură participarea activă a elevului la lecție sau la orice activitate. Este un factor important al socializării copilului, deoarece acesta, potrivit unor reguli scrise sau nu, îi determină pe copii să se cunoască mai bine, să comunice mai mult, să se simtă bine unul cu celălalt și să dorească acest lucru.

Jocurile sunt activități fizice care au rolul de a dezinhiba participanții dar și de a îmbunătăți circulația sangvină în tot corpul, inclusiv în creier, restabilind astfel energia după o pauză sau o activitate îndelungată. Ele ajută la:

- socializare;
- restabilirea atenției și a concentrării;
- diminuarea stării de monotonie sau tensiune;
- trecerea mai ușor de la o activitate la alta;
- relaxare, ridicarea dispoziției și, astfel, încheierea activității sau a zilei pe o notă pozitivă.

Cunoscându-se faptul că jocul este cea mai sigură cale de acces spre sufletul copilului, spre minunata lui lume de gânduri și vise, propunem în continuare o categorie de jocuri de energizare și de spargere a gheții. Acestea pot fi utilizate la începutul orei de curs pentru captarea atenției elevilor și dezvoltarea unor relații de colaborare elev-profesor, elev-elev, sau în orice alt moment al orei/lecției, când profesorul consideră că este necesar.

Să ne cunoaștem!

Acesta este un joc de cunoaștere la nivelul grupului.

Se oferă bețișoare (flori, cartonașe colorate etc) fiecărui participant care stă pe scaun (așezate în formă de cerc). Aceștia pot lua câte doresc, apoi li se solicită să se prezinte și să spună atâtea informații despre ei, câte bețișoare au.

Nume, cuvânt, gest

Participanții sunt așezați în cerc. Pe rând, iese fiecare și se prezintă cu numele mic, la acesta adaugă un cuvânt care îl caracterizează și începe cu inițiala numelui,

apoi face un gest (reverență, face cu mâna, rotire etc). Trebuie reținute aceste 3 lucruri despre fiecare participant. După ce se prezintă toți, coordonatorul va spune un nume și ceilalți vor repeta cuvântul și gestul făcut de persoana respectivă.

Aruncă mingea!

Participanții se așază în cerc și se prezintă. Jocul va fi început de profesor. Acesta va striga numele unui participant din grup, aruncând, în același timp, către acesta, o minge. Cel care este strigat va prinde mingea și o va arunca mai departe altui participant, strigându-i numele. Regula jocului este ca mingea să fie aruncată de fiecare dată aceleiași persoane. Se poate introduce apoi a doua sau a treia minge, de alte culori, și jocul se repetă, fiecare fiind atent cui trebuie să arunce mingea albastră (de exemplu) și de la cine trebuie să primească mingea galbenă, până când mingiile colorate fac un circuit complet pe la toți participanții.

Câte utilizări poți găsi acestei umbrele?

Acesta este un joc de încălzire prin care se urmăresc, pe de o parte, integrarea elevilor în grup, iar pe de altă parte, dezvoltarea creativității și a libertății de exprimare și manifestare.

Se pornește de la un obiect uzual, cunoscut tuturor elevilor, umbrela, căreia aceștia trebuie să-i identifice cât mai multe utilizări (de exemplu: baston, cârlig, sabie, vâslă etc.). Jocul poate varia, folosindu-se diverse obiecte.

Memory chair

Scaunele se așază în formă de semicerc, în față fiind încă unul. Fiecare participant trebuie să ajungă pe scaunul din față. Când se ridică persoana care stă în față, va trebui să se ridice încă o persoană din semicerc și se va face schimb de scaune. Dacă se ridică 2 persoane din semicerc în același timp, jocul se reia. Trebuie anticipată reacția celuilalt. În timpul jocului nu se vorbește. În cazul unui mobilier fix, sau a lipsei de spațiu, jocul se poate juca și din picioare.

Șarpele de sticlă

Participanții se așază în cerc, în șir indian. Pe toată durata jocului aceștia vor avea ochii închiși. La semnalul coordonatorului, fiecare va masa spatele celui din fața sa. La un moment dat, coordonatorul va începe să scoată, pe rând, câte un participant din cerc și îl direcționează în altă parte. Acesta va fi atent să îl îndrume astfel încât acesta să nu se lovească de ceva. Când toți participanții sunt îndepărtați din cerc, se dă semnalul ca fiecare să se întoarcă la locul inițial, fără să deschidă ochii sau să vorbească.

ACTIVITĂȚI BAZATE PE JOC

Activitățile bazate pe joc, în contextul *învățării pe bază de sarcini*, constituie tehnici care au rolul de a facilita conștientizarea, de către toții membrii unui grup de elevi, atât a nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale, cât mai ales, a potențialului pe care fiecare copil cu CES îl are în realizarea sarcinilor în cadrul grupului.

De asemenea, acestea duc la dezvoltarea abilităților de socializare, de colaborare și negociere oferind un mediu propice pentru elevii cu abilități mixte de a lucra împreună. Jocurile dezvoltă încrederea și prietenia, participarea la artele creative reduc stresul facilitând, capacitatea de a învăța, îmbunătățind memoria și capacitatea de concentrare.

Obiectivele activităților bazate pe joc:

- Dezvoltarea capacității de exprimare și de manifestare
- Optimizarea memoriei și a capacității de concentrare a atenției
- Pregătirea și înțelegerea unor noțiuni, a realității înconjurătoare
- Îmbunătățirea manifestărilor comportamentale în contexte sociale variate
- Dezvoltarea abilităților de socializare, colaborare și negociere
- Creșterea stimei de sine și a încrederii în propriul potențial
- Dezvoltarea unei atitudini empatice pentru o comunicare reală
- Jocul oferă un mediu propice pentru elevii cu abilități mixte de a lucra împreună, dezvoltând încrederea și prietenia
- Participarea la activități bazate pe joc și arte creative reduce stresul, ceea ce la rândul său sporește capacitatea de a învăța.
- Participarea la jocuri asigură o mai bună punere în practică a cunoștințelor și formarea deprinderilor, permit o mai bună clarificare conceptuală şi integrare ușoară a cunoștințelor asimilate în sistemul noțional, devenind astfel operaționale.

Pregătirea: Se pornește de la o temă (de exemplu animale, meserii, sport, muzică etc.). Pe un panou se așază o serie de jetoane cu o anumită categorie și cu denumirea fiecăreia dedesubt. Profesorul citește de câteva ori fiecare element al categoriei, apoi va ascunde denumirile.

Lovește jetonul!

- Jetoanele reprezentând o anumită categorie se așază pe o masă.
- Doi copii trec de o parte și de alta a mesei, cu câte o paletă în mână.
- Elevii primesc consemnul ca, la o denumire enunțată de profesor, fiecare să lovească jetonul corespunzător.
- Câștigă elevul care a atins primul jetonul.

Ce jeton lipsește?

- Elevii se împart în 2 grupe.
- Pe masă se așază toate jetoanele.
- Membrii unui grup se întorc cu spatele la masă, iar membrii celuilalt grup vor ascunde un jeton.
- La semnul profesorului, elevii din primul grup se întorc și, în 10 de secunde, trebuie să ghicească ce jeton lipsește.
- Câștigă grupul care ghicește cele mai multe jetoane lipsă.

Linia de pantomimă

- Elevii se împart în 2 grupe și vor fi așezați în linie, unul în spatele celuilalt.
- La semnalul profesorului, ultimul copil se întoarce și primește un jeton pe care este ilustrat un obiect, o acțiune, un fenomen, s.a. Acesta se întoarce și va mima elevului din față imaginea ilustrată pe jeton.
- Mima se reia de către fiecare elev până informația ajunge la cel din față care va recunoaște și denumi ce a fost mimat.
- Câștigă grupul care are cele mai multe răspunsuri corecte.

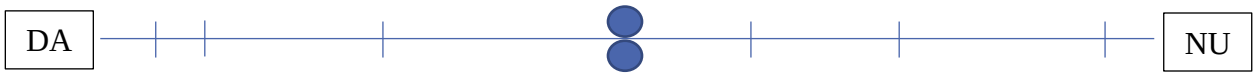
Scaunele DA/NU

- Elevii se împart în 2 grupe.
- În mijlocul încăperii se așază 2 scaune, spate în spate, la distanțe egale. Pe cele 2 scaune se așază câte un elev din fiecare grupă.
- În lateral, la distanțe egale de cele două scaune, se trasează pe podea 2 linii: pe una se scrie DA, iar pe cealaltă NU.
- Profesorul va enunța o afirmație despre o anumită temă, iar fiecare elev de pe scaun va fugi în sectorul corespunzător afirmației: pe DA, dacă afirmația este corectă și pe NU, dacă afirmația nu este corectă.
- Câștigă jucătorul care ajunge primul în sectorul corect.

Continuum

- Acest joc este o altă variantă a jocului anterior. În cest caz, însă, tema aleasă poate fi hobby-uri, preferințe, activități zilnice etc.
- Elevii așezați pe scaune se vor apropia de DA sau de NU în măsura în care afirmația auzită este adevărată pentru aceștia.

Salata de fructe

- Se plasează în cerc un număr de scaune cu 1 mai puțin decât numărul jucătorilor.
- Pe fiecare scaun se lipește un sticker de o anumită culoare. Fiecărei culori i se atribuie o categorie, pe tablă trecându-se culoarea corespunzătoare fiecăreia.
- Cel care nu are scaun va sta în mijloc și va enunța un element dintr-o categorie, iar cei care stau pe scaunele care au culoarea corespunzătoare se ridică și aleargă spre scaunele eliberate, astfel încât să ocupe cât mai repede un scaun liber.
- În acest schimb va participa și jucătorul din mijloc, astfel că unul din elevi va rămâne fără scaun. Acesta va relua jocul denumind un alt element dintr-o categorie din cele date.

Mașina de ritm

- Profesorul denumește un context familiar elevilor (de ex. în bucătărie) și le cere acestora să vină, pe rând, ***atunci când se simt pregătiți***, în fața clasei să mimeze o mișcare și un sunet specific contextului dat.
- Ordinea sosirii în fața clasei este dată de rapiditatea cu care identifică o mișcare și un sunet potrivite contextului dat.
- Mișcarea și sunetul se repetă până când ceilalți le vor putea recunoaște.
- După ce fiecare își prezintă numărul, se repetă toate sunetele și gesturile în același timp, creând astfel o mașină de ritm.

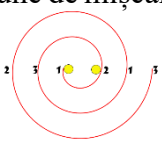
Numere, sunete și mișcări

- Așezați în perechi, fiecare participant va număra, pe rând, de la 1 la 3 respectând ordinea crescătoare.
- Se repetă intervalul până când intervine profesorul, la al cărui prim semnal elevii vor continua numărătoarea, dar vor înlocui numărul 1 cu o mișcare acompaniată de un sunet pe o temă aleasă.
- La semnalul următor, va fi înlocuit și numărul 2, iar la ultimul semnal, numărul 3. Astfel, se va obține o succesiune de mișcări și sunete, în locul unui șir de numere.

Schematic, jocul se prezintă astfel:

- Varianta I, doar cu numere:

- Varianta II, numere, sunete și mișcări:

1 – 2 – 3
Sunet + mișcare – 2 – 3
Sunet + mișcare – Sunet + mișcare – 3
Sunet + mișcare – Sunet + mișcare – Sunet + mișcare

TEHNICI DE ARTĂ DRAMATICĂ

Educația este ea însăși artă și arta este inseparabilă de procesul educațional. Sfântul Ioan Gură de Aur mărturisea în scrierile sale că: „nu există artă mai frumoasă decât arta educației. Pictorul și sculptorul fac doar figuri fără viață, dar educatorul creează un chip viu, uitându-se la el, se bucură și oamenii, se bucură și Dumnezeu". Exprimarea prin artă (imagine, mișcare, cuvânt etc.) devine din ce în ce mai complexă și începe să fie privită, în același timp, ca un mijloc indispensabil, de cunoaștere și autocunoaștere, element ce contribuie la îmbunătățirea relațiilor interumane și la îmbogățirea emoțională. Emoția artistică îmbogățește, dă culoare, aprofundează legăturile interumane și cultivă la rândul ei, dimensiunea umanului.

Studiile dezvoltate de psihologi și psihoterapeuți au arătat că implicarea artei dramatice în educația copiilor este una benefică, dezvoltând capacitatea de control a emoțiilor și exprimarea verbală. În învățământul special, această abordare este și mai delicată, întrucât diferite deficiențe ale elevilor impun, de la început, bariere greu de depășit. Diagnosticarea unor deficiențe de ordin motor, psihic sau de altă natură predispune la stabilirea unor limite în strategiile educaționale, incapabile să dezvolte totalitatea predispozițiilor existente în elev. Dacă așteptările noastre de la o persoană sunt reduse sau negative este foarte posibil să obținem exact ceea ce așteptăm. De aceea, efortul susținut prin artă și pentru artă conduce la realizări remarcabile, în ciuda tuturor barierelor. Teatrul sau dansul sunt forme artistice care pun în mișcare corpul și funcționează ca o supapă, ajutând la îndepărtarea angoaselor și a temerilor. Persoanele cu dizabilități nu au un limbaj verbal adecvat dezvoltat, dar dețin un limbaj al mișcărilor. Astfel, comunicarea nonverbală poate fi un mod eficient de contact. Integrarea artei în educația specială s-a dovedit a fi benefică pe mai multe niveluri pentru elevii cu nevoi speciale. Arta ajută copiii cu nevoi speciale în exprimarea de sine, dezvoltarea abilităților de viață, a alfabetizării și coordonării. Copiii cu nevoi speciale se confruntă cu mai multe eșecuri și dezamăgiri în viață decât copiii tipici. De aceea, arta este o modalitate foarte bună pentru copiii cu nevoi speciale de a avea succes în viață.

Arta dramatică este adesea în legătură cu colaborarea și negocierea, iar atunci când este utilizată în grupuri cu abilități mixte, ea poate acționa ca o punte între copiii cu nevoi speciale și alții în grupul de elevi. Poate permite elevilor cu dificultăți deosebite să se exprime și să se integreze și oferă un mediu ideal pentru a-i încuraja să colaboreze și să-și dezvolte încrederea în sine și în ceilalți, precum și prietenia.

O altă funcție importantă a dramei pentru elevii cu nevoi speciale este promovarea obiectivelor duble ale exprimării de sine și a încrederii; acestea sunt instrumente importante în construirea alfabetizării, iar un elev încrezător este mai probabil să învețe bine și să se bucure de învățare în general. Pentru elevii cu comportament provocator sau cu probleme de interacționare, drama oferă o oportunitate de a se elibera de energia în exces în limitele lecției în sine.

Drama sporește, de asemenea, abilitățile de comunicare ale elevilor cu nevoi speciale. Abilitățile de negociere și de comunicare a grupului dezvoltate prin intermediul dramei pot fi reluate în alte discipline. Merită să ținem cont de faptul că unii elevi vor găsi dificile munca de grup și abilitățile de comunicare, așa că nu faceți presupuneri că anumite lucruri vor veni automat. Construiți demersurile didactice încet, într-un mod structurat, treptat devenind mai complexe și practicând tehnici de comunicare pe parcursul mai multor lecții. De exemplu, începeți cu munca individuală de mimă și apoi treceți la jocurile de rol în perechi și într-un grup întreg. Dacă aceste

metode sunt repetate, lecțiile de artă dramatică vor oferi o oportunitate de a preda abilități de comunicare și de a lucra în grup, fără ca elevii să se mai teamă de acestea.

Arta, în general, și teatrul în special, contribuie educarea gândirii reproductive și creative, a inteligenței, inventivității și spontaneității, dezvoltă imaginația creatoare și sensibilitatea artistică, crește stima de sine, prin eliminarea/diminuarea emoțiilor negative și a timidității, satisfăcând totodată tendința de autoafirmare. Activitățile de artă dramatică constituie un context controlat și bine structurat care facilitează integrarea senzorio-motorie, dezvoltarea vorbirii și a abilităților sociale, procesarea emoțională și memoria (explicația constă în cuplarea neuronilor oglindă din creierul uman ce reprezintă mecanismul neural prin care acțiunile, intențiile și emoțiile altora pot fi înțelese în mod automat).

Prin astfel de activități se urmăresc identificarea și conștientizarea beneficiilor integrării artei dramatice în activitățile didactice:

- dezvoltarea inteligenței emoționale
- dezvoltarea capacității de exprimare și manifestare în toate formele;
- dezvoltarea abilităților de socializare, colaborare și negociere;
- îmbunătățirea memoriei și a capacității de concentrare a atenției;
- reducerea stresului, ceea ce, la rândul său, sporește capacitatea de a învăța
- dezvoltarea încrederii în sine și în alții, a prieteniei, a acceptării diversității.

În acest context, propunem o serie de tehnici de artă dramatică:

Fundalul sonor

Se oferă elevilor un context, o temă, iar aceștia sunt invitați să vină în fața clasei, pe rând, atunci când se simt pregătiți, și să imite sunete specifice temei date. Exemplu: în tema „Oceanul", elevii vor reda sunetele valurilor, ale pescărușilor, ale vântului, ale delfinilor etc.

Exercițiul continuă prin relatarea unei povești de către profesor iar, în timpul narării, elevii imită sunete din mediul înconjurător pe care le consideră adecvate contextului poveștii.

Improvizație ghidată

Profesorul va spune o poveste imaginată sau o întâmplare reală, iar un elev va mima acțiunile personajului principal din poveste. Pentru a intra în pielea personajului, actorul va avea, pe tot parcursul exercițiului, un obiect reprezentativ pentru tema poveștii (un prosop, o minge, o unealtă etc). În acest fel, atât el, cât și clasa, vor ști că, atât timp cât poartă obiectul respectiv, nu mai este un simplu elev, ci personajul principal al poveștii.

Exercițiul poate continua pe parcursul mai multor ore, schimbându-se firul poveștii (de exemplu, o altă zi din viața personajului), precum și actorul principal, dând astfel posibilitatea mai multor elevi să se implice activ în activitate.

Scaunul fierbinte

„Protagonistul”, elevul care a mimat acțiunile personajului principal din povestea anterioară, se va așeza pe un scaun numit „scaunul fierbinte”, plasat în fața grupului. Acesta va răspunde întrebărilor profesorului și a celorlalți membri ai grupului despre emoțiile, gândurile și temerile legate de situația-problemă în care se află personajul pe care l-a interpretat.

Dactilo-pictură de grup „Continuați povestea…”

Elevii sunt împărțiți în 2 sau mai multe grupuri de câte 4-5. Profesorul va spune o poveste fără final sau va prezenta o situație-problemă. Acesta va propune fiecărui grup să deseneze, cu amprente digitale, finalul poveștii/situației-problemă date.

Regula este ca membrii grupului să nu comunice verbal, ci fiecare să intervină atunci când consideră oportun.

La final, fiecare grup prezintă și explică, în câteva propoziții, scena desenată, fiecare membru enunțând cel puțin o frază sau o propoziție.

Improvizație în perechi

Elevii se împart în perechi. Se dă o situație-problemă, în care sunt implicate două personaje, și se cere elevilor să improvizeze, în perechi, o conversație care să ducă la o rezolvare cât mai bună a problemei, din punctul lor de vedere.

La final se prezintă și se discută fiecare soluție identificată.

Imaginea înghețată

Profesorul prezintă o poveste imaginară sau o întâmplare reală, apoi, în funcție de lungimea poveștii, va împărți clasa în 2 sau mai multe grupuri.

Sarcina este ca, fiecare grup să reprezinte o secvență din poveste, printr-o imagine statică, fiecare interpretând un personaj. Fiecare grup va avea un povestitor care va reda pe scurt secvența reprezentată de colegii săi.

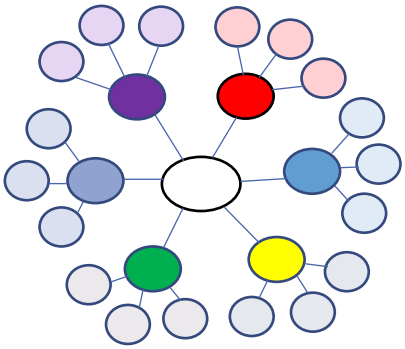
Apoi, actorilor li se cere să-și exprime gândurile și emoțiile legate de scena reprezentată.

EXEMPLE DE APLICARE

Metoda aplicată: CIORCHINELE

FORMA DE ORGANIZARE A ACTIVITĂŢII:
- frontal
- individual

PARTICIPANȚI:
- elevii clasei a IV-a

DISCIPLINA:
- Cunoașterea mediului

SUBIECTUL ACTIVITĂȚII:
„SĂ MÂNCĂM SĂNĂTOS”

MATERIALE NECESARE:
- tabla magnetică
- planșa „Piramida alimentelor”
- jetoane cu diverse alimente
- planșe reprezentative pentru tema propusă

SCOPUL ACTIVITĂŢII:
Formarea și dezvoltarea deprinderilor de a recunoaște și clasifica diferite tipuri de alimente urmărind conștientizarea noțiunii de alimentație sănătoasă;

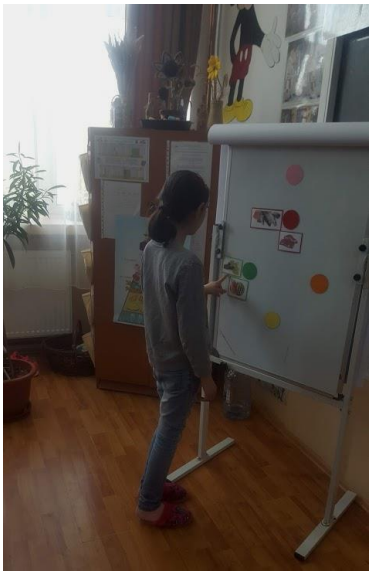
OBIECTIVE:
- Denumirea alimentelor prezentate în imagini (în jetoane și „Piramida alimentelor”);
- Clasificarea alimentelor prezentate în imagini în categoria corespunzătoare (cereale, legume, fructe, carne, lactate, dulciuri);
- Cunoașterea principalelor reguli de igienă alimentară;
- Dezvoltarea abilităților de comunicare și socializare;
- Stimularea gândirii creative prin asocierea imaginilor cu informațiile primite;
- Stimularea încrederii în sine;
- Stimularea colaborării pentru rezolvarea sarcinilor.

DESCRIEREA ACTIVITĂȚII:

În cadrul activității desfășurate am aplicat metoda Ciorchinelui, adaptată la nivelul cunoștințelor elevilor.

Pasul 1

În mijlocul tablei este scrisă tema centrală a Ciorchinelui, „Alimente” iar în jurul acesteia sunt amplasate 6 cercuri de culori diferite (câte unul pentru fiecare categorie de alimente: galben pentru cereale, portocaliu pentru legume, verde pentru fructe, albastru pentru produse lactate, roșu pentru carne și roz pentru dulciuri).

Pasul 2

Cer elevilor să ia câte un jeton cu alimente de pe catedră, să recunoască și să denumească alimentul reprezentat în imagine. Fiecare jeton cu alimente are pe verso culoarea corespunzătoare fiecărei categorii de alimente.

Pasul 3

- Fiecare elev lipește, cu ajutor din partea cadrului didactic, jetonul pe tablă respectând regula: jetonul se lipește în dreptul cercului corespunzător culorii de pe spatele său.
- Se explică elevilor alimentele consumate de oameni sunt diferite. Ele sunt grupate pe mai multe categorii (grupe de alimente):

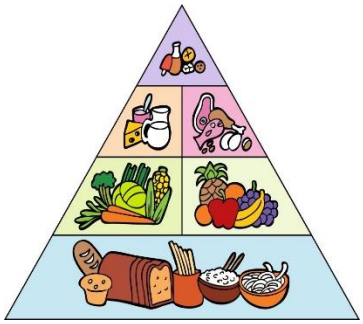

- bomboanele, înghețata, prăjiturile, suc, etc. = *dulciuri;*
- lapte, iaurt, brânză, unt, și alte produse obținute din lapte = *lactate*;
- carnea, ouă, mezelurile, pește = *carne (produse de origine animală)*;
- mere, pere, prune, struguri, căpșunile, pepenele, etc. = *fructe*;
- ardei, morcovi, cartofi, ceapă, castraveți, vinetele, salata, etc. = *legume*;
- pâine, covrigi, biscuiți, paste, orez, etc. = *cereale (produse obținute din cereale)*;

- Se explică elevilor că oamenii pentru a fi sănătoși și puternici trebuie să consume din toate aceste alimente, însă în cantități echilibrate, pentru că dacă consumăm excesiv unele alimente, putem avea probleme de sănătate.
- Pentru a evidenția acest lucru prezint elevilor planșa „Piramida alimentelor” și pe baza repartizării categoriilor de alimente în cadrul piramidei explic ce alimente trebuie să consumăm în cantitate mai mare și care în cantitate mai mică.
- Cer elevilor să denumească și ei alimentele prezentate pe planșă insistând pe denumirea fiecărei grupe de alimente.
- Explic elevilor că este foarte important să consumăm și multă apă.
- Pe baza discuțiilor anterioare cu privire la alimentația sănătoasă explic elevilor că pentru a mânca sănătos nu este suficient să mâncăm alimente din toate grupele prezentate în planșa Piramida alimentelor, noi mai trebuie să respectăm și câteva reguli de igienă alimentară.
- Solicit elevilor să enumere principalele reguli de igienă alimentară pe care le cunosc ei.

Metoda aplicată: DISCURILE TACTILE

FORMA DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚII:
- frontal
- individual

PARTICIPANȚI:
- elevii clasei I

DISCIPLINA:
- Educație senzorială, motrică și psihomotrică

SUBIECTUL ACTIVITĂȚII:
„ SĂ FORMĂM PERECHI ”

MATERIALE NECESARE:
- 5 discuri de culori și texturi diferite (5 discuri mari cu diametrul de 27 cm și 5 discuri mici cu diametrul de 11 cm);
- un material pentru a lega ochii;
- tunel de joacă din material textil.

SCOPUL ACTIVITĂȚII:
Cunoașterea elementelor și fenomenelor lumii înconjurătoare prin intermediul acțiunilor de explorare senzorială

OBIECTIVE:
- Provocarea simțului tactil al copiilor la mâini și tălpi;
- Dezvoltarea abilității de a descrie verbal impresiile despre experiențe și simțuri;
- Dezvoltarea și antrenarea memoriei;
- Stimularea atenției și percepției;
- Stimularea încrederii în sine;
- Stimularea colaborării pentru rezolvarea sarcinilor.

DESCRIEREA ACTIVITĂȚII:

În cadrul activității desfășurate am folosit metoda Discurilor tactile. Un material tactil captivant, care provoacă simțul tactil al copiilor la mâini și tălpi. În același timp, dezvoltă abilitatea de a descrie verbal impresiile despre experiențe și simțuri. Discurile, făcute din cauciuc sintetic, plăcut la atingere, conțin diferite structuri tactile, fiecare având culoare diferită. Fiecare structură tactilă poate fi găsită pe un disc larg, care se așază pe podea, dar și pe un disc mai mic, pe care copilul va fi capabil să-l țină în mână. În ceea ce privește jocul, discurile oferă multiple posibilități, începând cu simțul fundamental al structurilor tactice până la jocuri cu ochii legați, bazate pe memorie și recunoaștere. Jocul se poate ajusta, în funcție de vârsta copilului și nivelul de funcționalitate

Pot fi realizate diferite tipuri de activități adaptate în funcție de vârstă și de nivelul de motricitate al fiecărui copil, de la jocuri simple de recunoaștere a texturilor, la jocuri de memorie cu ochii acoperiți.

Copilul poate vedea, simți și descrie culorile și descrie texturile de pe discurile cu care se joacă. Un bun exercițiu este acela de a cere copilului să descrie impresia/senzația pe care o lasă suprafața. De exemplu: este tare, moale, aspră, netedă, etc.

MODALITATEA DE REALIZARE A JOCULUI:

Varianta 1

Discurile mari sunt întinse pe podea, iar discurile mici sunt plasate individual imediat lângă discul corespondent mare. Copiii pot astfel simți textura și pot vedea culoarea. Astfel ei realizează potrivirea discurilor corespondente: mare – mic (aceeași culoare, aceeași textură), folosindu-se de două simțuri, vizual și tactil.

Varianta 2

Jocul se poate complica prin faptul că elevul solicitat în realizarea sarcinii poate fi legat la ochi, astfel el folosindu-se de un singur simț (tactil), va avea de potrivit discurile corespondente după criteriul textură.

Varianta 3

O altă variantă a jocului se poate realiza cu elevul legat la ochi, dar în acest caz acesta nu mai explorează senzorial discurile pentru a le potrivi cu mâinile, ci le atinge cu picioarele.

Varianta 4

În acest caz se pot folosi oricare dintre variantele mai sus menționate, dar acum copilul va avea de trecut mai întâi printr-un tunel de joacă din material textil. Pe parcursul jocului acesta este permanent ghidat și ajutat de un coleg.

Scopul final al folosirii acestor discuri tactile în activitățile de stimulare senzorială a elevilor este stimularea și explorarea texturii diferitelor suprafețe folosindu-se de simțul tactil și vizual. Pentru a provoca memoria, percepția și atenția, se încearcă să se găsească cât mai multe perechi de discuri doar prin atingere. Discurile tactile sunt fabricate din diferite materiale și texturi.

Obiectivul jocului este de a găsi perechi de discuri cu aceeași textură sau model, atingând și deplasând discurile.

Jocul poate fi, de asemenea, o oportunitate de a trezi amintiri și sentimente plăcute asociate cu diferite materiale.

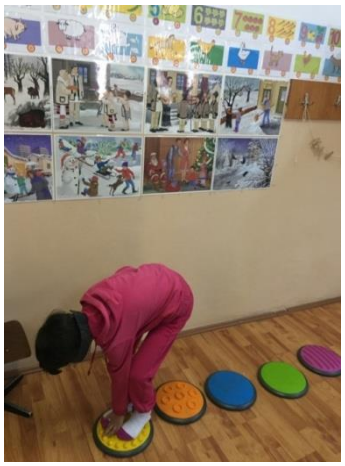

Metode aplicate: LOVEȘTE JETONUL!, CE JETON LIPSEȘTE?, LINIA DE PANTOMIMĂ, SALATA DE FRUCTE

FORMA DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚII:
- frontal
- individual
- grupe
- perechi

PARTICIPANȚI:
- elevii clasei a IV-a

DISCIPLINA:
- Cunoașterea mediului

SUBIECTUL ACTIVITĂȚII:
- Animale domestice și sălbatice

MATERIALE NECESARE:
- jetoane
- palete plastic
- stickere
- carioci

SCOPUL ACTIVITĂȚII:
Prezentarea și aplicarea unor metode creative de formare/consolidare de cunoștințe, de creștere a conștientizării potențialului elevilor cu CES în realizarea sarcinilor de grup.

OBIECTIVE:
- Dezvoltarea comunicării și a colaborării între membrii grupului;
- Creșterea capacității de a învăța pe bază de sarcini structurate, în cadrul grupului;
- Optimizarea memoriei și a capacității de concentrare a atenției;
- Dezvoltarea capacității de exprimare și manifestare a emoțiilor;
- Dezvoltarea încrederii elevilor cu CES în propriile forțe și a grupului în potențialul elevilor cu CES.

DESCRIEREA ACTIVITĂȚII:

Etapa pregătitoare/Captarea atenției

Pe un panou se așază o serie de jetoane cu animale și cu denumirea fiecăruia dedesubt. Se repetă numele fiecărui animal de câteva ori, apoi se vor ascunde jetoanele cu denumiri.

Jocul „LOVEȘTE JETONUL!"

Jetoanele se așază pe o masă. Doi copii trec de o parte și de alta a mesei, cu câte o paletă în mână. Elevii primesc consemnul ca, la o denumire strigată de profesor, fiecare va pocni cât mai rapid jetonul corespunzător animalului cerut. Câștigă elevul care a atins primul jetonul.

Jocul „CE JETON LIPSEȘTE?”
Elevii se împart în 2 grupe. Pe masă se așază toate jetoanele. Membrii unui grup se întorc cu spatele la masă, iar celălalt grup va ascunde un jeton. La semnul profesorului, elevii din primul grup se întorc și, timp 10 de secunde, trebuie să ghicească ce jeton lipsește. Câștigă grupul care ghicește cele mai multe jetoane lipsă.

Jocul „LINIA DE PANTOMIMĂ”
Elevii se împart în 2 grupe și vor fi așezați în linie, unul în spatele celuilalt. La semnalul profesorului, ultimul copil se întoarce și primește un jeton pe care este ilustrat un animal. Acesta trebuie să mimeze elevului din față animalul de pe jeton, mima se reia de către fiecare elev până ajunge la primul din linie care va spune denumirea animalului de pe jeton. Câștigă grupul care ghicește cele mai multe animale.

Jocul „SALATA DE FRUCTE”
Se plasează în cerc un număr de scaune cu 1 mai puțin decât numărul jucătorilor. Pe fiecare scaun se lipește un sticker de o anumită culoare. Fiecărei culori i se atribuie o categorie (verde pentru animale domestice și roșu animale sălbatice), pe tablă trecându-se culoarea corespunzătoare fiecăreia. Jucătorul care nu are scaun se va plasa în mijloc și va denumi un animal, iar cei care stau pe scaunele care au culoarea corespunzătoare categoriei din care face parte animalul denumit se ridică și aleargă spre scaunele celorlalți care s-au ridicat astfel încât să ocupe cât mai repede un scaun liber. În acest schimb va participa și jucătorul din mijloc, astfel că unul va rămâne fără scaun. Acesta va relua jocul denumind un alt animal.

Încheierea activității
Se fac aprecieri privind activitatea desfășurată și implicarea elevilor.
Precizăm că aceste tipuri de jocuri se pot adapta în funcție de conținutul de învățare, de nevoile de formare ale elevilor, de potențialul acestora.

Metode aplicate: IMPROVIZAȚIE GHIDATĂ, FUNDALUL SONOR, DACTILO-PICTURĂ „CONTINUAȚI POVESTEA”, SCAUNUL FIERBINTE

FORMA DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚII:
- frontal
- individual
- grupe
- perechi

PARTICIPANȚI:
- elevii clasei a XI-a

DISCIPLINA:
- Limba română

SUBIECTUL ACTIVITĂȚII:
- Povestea terapeutică „Mina părăsită”

MATERIALE NECESARE:
- 2 scaune cu spătar, așezate față în față
- pătură / covoraș
- acuarele
- planșe

SCOPUL ACTIVITĂȚII:
Prezentarea și aplicarea unor tehnici de artă dramatică.

OBIECTIVE:
- Dezvoltarea abilităților de comunicare și manifestare în toate formele;
- Prezentarea și rezolvarea problemelor;
- Dezvoltarea abilităților de gândire critică și creativă;
- Dezvoltarea abilităților de socializare, colaborare și negociere.

DESCRIEREA ACTIVITĂȚII:

Moment organizatoric

Se stabilește ordinea si disciplina în sala de clasă.
Se pregătesc materialele necesare lecției.

Evocarea

Se prezintă elevilor un PPT cu imagini reprezentând exploatarea minieră și se poartă câteva discuții pe acest subiect.

Realizarea sensului

Se anunță tema lecției: „Mina părăsită” – o poveste despre doi frați care sunt în vacanță la bunici și, în plimbările lor, vor descoperi o mină părăsită. Elevii sunt anunțați că lecția se va desfășura într-un mod interactiv, iar aceștia se vor implica activ în demersul didactic.

IMPROVIZAȚIA GHIDATĂ

Doi elevi sunt invitați să joace rolurile celor doi frați din poveste. Pe parcursul expunerii firului narativ, cei doi „actori” vor mima acțiunile personajelor din poveste.

„Erau odată doi frați. Sora cea mare, Mary, avea ochii rotunzi și căprui și un zâmbet ireal de frumos. Fratele cel mic și năzdrăvan se numea John. Ele era un băiețel tare haios și îi plăcea să facă o grămadă de trăsnăi.

Într-o vacanță de vară cei doi copii erau la țară la bunici și s-au gândit că ar fi grozav să facă o drumeție prin pădure."

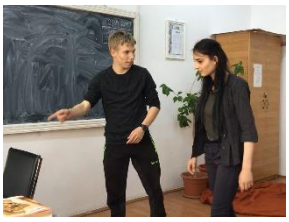
FUNDALUL SONOR

Cât timp cei doi „actori" se plimbă prin pădure, restul elevilor din clasă imită sunete specifice (păsările, animale sălbatice, vântul, crengile copacilor foșnind).

IMPROVIZAȚIA GHIDATĂ

„Numai că, tot povestind, se îndepărtară atât de mult de casă, încât, obosiți fiind, se gândiră să se odihnească puțin în poiană. Îmbătați de mirosul fermecător al florilor de iasomie, adormiră, iar Mary avu un vis ciudat…

Se făcea că-și continuau drumul pe care porniră de acasă. La un moment dat, în fața lor apăru intrarea într-o mină părăsită. Auziră de la bunici că acolo era o mină veche, de aur, în care se petreceau lucruri stranii. Se apropiară temători de intrarea în mină. Un aer rece și tăios le suflă prin păr. Înfricoșați, dar nespus de curioși se afundară în mină."

DACTILOPICTURĂ „CONTINUAȚI POVESTEA"

Povestea a fost oprită, iar elevii sunt împărțiți în 2 grupe. Profesorul propune fiecărui grup să își imagineze și să deseneze, cu amprente digitale, continuarea poveștii. Regula este ca membrii grupului să nu comunice verbal, ci fiecare să intervină atunci când consideră oportun. La final, fiecare grup prezintă și explică, în câteva propoziții, scena desenată, fiecare membru enunțând cel puțin o frază sau o propoziție.

În mina părăsită, cei doi copii au descoperit…

Grupa I: *un vagonet plin de aur*

Grupa II: *pitici care săpau după aur și nestemate*

IMPROVIZAȚIA GHIDATĂ

Povestea continuă, iar cei doi „actori" își reiau rolurile.

„Văzură pe jos șinele de cale ferată ce mergeau în inima minei. După ce făcură câțiva pași pe șine un vagonet încremenit de timp și plin de praf de cărbune. Fără să se gândească, săriră în el și, dintr-o dată, acesta se puse în mișcare. Roțile scârțâiau, șinele trosneau de greutatea vagonetului."

FUNDALUL SONOR

În momentul în care cei doi „actori” se urcă în vagonet și acesta pornește, restul elevilor din clasă imită sunete specifice (trosnitul șinelor, scârțâitul roților, lilieci).

IMPROVIZAȚIA GHIDATĂ

Povestea continuă.

„John, curios să vadă cum se învârtesc roțile, se aplecă periculos de mult peste margine.

– Vezi ce repede se învârtesc! Uau! Parcă suntem într-un parc de distracții… Și ce zgomot face!

– Ssst! Taci! Of… Mai bine nu te nășteai, că vorbești într-una și mă enervezi! Spuse Mary, în timp ce era cu spatele la fratele său. Aaa! Ai rămas fără cuvinte acum? Mă mir!...

Numai că, atunci când se întoarse să vadă de ce tace fratele său, acesta nu mai era lângă ea.

– Ei, hai, nu te mai ascunde! Iar faci glume proaste!...

Dar vagonetul nu se oprea, iar John nu se arăta de nicăieri. Un fior rece îi trecu pe șira spinării. Dar… dacă s-a întâmplat ceva cu el?

Disperată, își dorea atât de mult să se oprească vagonetul, dar nu știa cum…

– Of, dacă aș putea opri vagonetul acesta…

Dintr-o dată se auzi o voce puternică:

– Spune lucrul acesta la fel cum ai spus ca fratele tău să nu se nască și o să se împlinească!

Mary împietri.

– Cum? Cine vorbea? Și, mai ales, era indignată că ea nu a vorbit serios…

– Nu ai vorbit serios? spuse vocea, de parcă ar fi putut să-i ghicească gândurile. Dar nu știai că toate cuvintele sunt foarte importante și ele pot răni sau pot face bine, pot vindeca sau distruge un om? Nu e bine să ne jucăm cu ele! Uite, hai să facem o încercare, mai spuse vocea. Dorește-ți cu adevărat ca vagonetul să se oprească și spune cu voce tare.

– Parcă-i prea ușor, gândi Mary. Dar ce-am de pierdut? Hai să încerc! Ce-o fi, o fi…

Închise ochii, își dori din tot sufletul ca vagonetul să se oprească și spuse cu voce tare:

– Te rog, oprește-te!

Și, ca prin minune, vagonetul se opri.

– Funcționează! spuse ea. Mulțumesc!

Coborî repede și începu să-și caute fratele. Era întuneric, era frig și îi era foarte frică.

Se gândi: Ce ar fi fost dacă era cu mine! Ar fi glumit și aș fi fost mai curajoasă…

Se puse jos și începu să plângă. Lacrimile îi curgeau pe obraz. Voia acasă, dar nu se putea întoarce singură la bunici…

Dintr-o dată, își zise: Dar stai! Dacă vocea mi-a spus că toate cuvintele sunt importante, ce-ar fi dacă mi-aș cere scuze pentru că mi-am dorit ca John să se fi născut?

Închise ochii, inspiră adânc și strigă:

– Îmi pare rău pentru tot ce-am spus! Am nevoie de tine! Te iubesc și sunt cea mai norocoasă din lume să am un frate ca tine!

Dintr-o dată auzi:

– Mary, de ce plângi?

Mary deschise ochii. Era din nou sub frumoasa iasomie, iar John îi ștergea cu mâna lacrimile de pe obraz.

– John, iubitul meu frate, te-ai întors! A funcționat!

– Dar am lipsit doar câteva clipe… Uite, am găsit intrarea într-o mină grozavă. Cred că e mina de aur de care zicea bunicul. Hai repede s-o explorăm !

– Nu! Nu! E târziu… spuse îngrozită Mary. Hai să mergem acasă! O lăsăm pe altă dată, bine?

– O, dar e grozavă și are niște vagoneți vechi și pare părăsită de mult! Și poate găsim aur…

– Hai că-mi povestești pe drum. Te ascult cu mare plăcere! Spuse Mary zâmbind înțelegător, îndreptându-se spre casă."

SCAUNUL FIERBINTE

„Protagoniștii", elevii care au mimat acțiunile personajelor principale din povestea anterioară, se așază în fața clasei pe două scaune, numite „scaunele fierbinți". Aceștia răspund întrebărilor profesorului și a celorlalți membri ai grupului despre emoțiile, gândurile și temerile legate de situațiile-problemă în care s-au aflat personajele pe care le-au interpretat.

Exemple de întrebări:

I. Pentru Mary

- *Ce ai căutat în mina părăsită?*
- *De ce ai spus că ți-ai fi dorit ca fratele tău să nu se fi născut?*
- *Ce ai simțit când ai observat că fratele tău a dispărut?*
- *Ai crezut că problema se va rezolva?*
- *Cum te-ai simțit când ai realizat că totul a fost doar un vis?*
- *De ce nu ai mai vrut să explorezi mina după ce te-ai trezit?*

II. Pentru John

- *Ce părere ai despre mina părăsită din visul surorii tale?*
- *Cum te-ai simțit în vagonet?*
- *Ce ai simțit când sora ta ți-a spus că și-ar fi dorit să nu te naști?*
- *Cum ți s-a părut reacția surorii tale când s-a trezit din vis?*
- *De ce crezi că sora ta nu a vrut să exploreze mina după ce v-ați trezit?*

Reflecția

După câteva discuții purtate cu toată clasa, elevii, atât protagoniștii, cât și spectatorii, au înțeles că toate cuvintele sunt importante și că trebuie să aibă grijă ce spun, pentru a nu răni pe cineva.

2018-1-RO01-KA101-047516

Educație incluzivă la standarde europene

Acest ghid a fost realizat în cadrul proiectului Erasmus+ KA101 „Educație incluzivă la standarde europene”. Responsabilitatea pentru conținutul și structura materialului revine autorilor. Comisia Europeană și A.N.P.C.D.E.F.P. nu pot fi trase la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în acestea.

Program: Erasmus+
Acțiunea cheie 1
Tip de acțiune: Proiect de mobilitate pentru personalul din domeniul educației și formării profesionale

Furnizori de curs:

Hrvatska udruga pripovjedača
„Pričalica“, Virovitica, Croația

Istituto per la Formazione, l'Occupazione
e la Mobilita', Bologna, Italia

Organization

Centrul Școlar de Educație Incluzivă Buzău
Str. Horticolei, nr. 56, Buzău, România
Cod poștal 120081
Telefon: +40238713792
Fax: +40238716140; +40238406209
E-mail: cseibuzau@gmail.com
Website: https://sites.google.com/site/cseibuzau/home